

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Λέκτορας τῆς Παιδαγωγικῆς

«ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ». ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Πρῶτο Μέρος. Τόμοι Α'-Δ' (1811-1814).

Ἡ βιβλιογραφία ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀποτελεῖ μέρος εὐρύτερης ἐργασίας, ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ πανεπιστημιακὸ φροντιστήριο Ἱστορίας τῆς Παιδείας κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1978-79, μὲ συμμετοχὴ τεταρτοετῶν φοιτητῶν τοῦ Φιλολογικοῦ καὶ τοῦ Ἱστορικοῦ-Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος.

Τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα, ποὺ ὡς ἐπιμελητῆς τοῦ Ἑργαστηρίου Παιδαγωγικῆς εἶχα ἀναλάβει νὰ προωθήσω, εἶχε στόχο τὴ σύνταξη ἀναλυτικοῦ παιδαγωγικοῦ εὐρετηρίου τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ (1811-1821) — γενικὸ εὐρετήριό του μὲ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων καὶ τῶν τόπων εἶχε ἐμφανισθῇ μὲ ἐπάρκεια δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰδρυματός Ἑρευνῶν (ἐπιμέλεια: Ἑμμ. Ν. Φραγκίσκος, Ἀθήνα 1976).

Μετὰ τὴν ἐργασία τῶν φοιτητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνὰ δύο περίπου εἶχαν ἀναλάβει νὰ ἐπεξεργασθοῦν ἀπὸ ἓνα τόμο, τὸ πρόγραμμα συνεχίστηκε μὲ τὸν ἑλεγχὸ καὶ τὴ συμπλήρωση τῶν φοιτητικῶν δοκιμίων, ἀπὸ ὁμάδα τριῶν ἐμπειρῶν ἐρευνητῶν, τῶν κ.κ. Ἰ. Μπουγάτσου, Τ. Σκληραβενίτη καὶ τοῦ ἐπιμελητῆ τῆς ἐκδόσεως τοῦ γενικοῦ εὐρετηρίου, ποὺ προανέφερα.

Κατὰ τὴν παρούσα τρίτη φάση τῆς ἐργασίας κατέληξα στὴ δημοσιεύμενη ἐδῶ ἐπιλογὴ περιλήψεων τῶν ἀρθρῶν, ποὺ παρουσιάζουν ἰδιαίτερο παιδαγωγικὸ ἐνδιαφέρον, παραλείποντας ὅσα ἀρθρα ἀναφέρονται ἀποκλειστικὰ σὲ ἐπὶ μέρους κλάδους τῶν ἐπιστημῶν ἢ τῶν τεχνῶν, ἀναλύσεις φιλολογικῶν ἔργων κ.ἄ.τ., χωρὶς ἄμεση ἀναφορὰ στὴν ἀγωγή ἢ στὴν ἐκπαίδευση — καίτοι ὁλόκληρο τὸ περιοδικὸ ἀποσκοποῦσε μετὰξὺ ἄλλων στὴν κατάρτιση ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ κατὰ τὴν κρίσιμη ἐκείνη περίοδο*.

Τὰ παιδαγωγικὰ περιεχομένου αὐτὰ ἀρθρα κατέταξα σὲ κατηγορίες κατὰ τὸ κυριώτερο θέμα ποὺ πραγματεύονται, προκειμένου νὰ δοθῇ στὸν ἀνα-

* Πρβλ. τὸ ἀρθρο μου «Τὸ σχολικὸ ἔτος 1810-11 καὶ ἡ ἀτμόσφαιρά του», *Νέα Παιδεία*, 1984, τευχ. 30, σ. 79 κ. ἐ.

γνώστη κάποιο σχῆμα τῆς θεματολογίας τοῦ περιοδικοῦ ὡς πρὸς τὴν ἀγωγή καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν:

- α. Γενικὴ Παιδαγωγικὴ (Σκοποὶ Ἐκπαιδεύσεως. Φιλολογία καὶ Παιδεία), (λήμματα 1-8).
- β. Ἐκπαιδευτικὲς προσωπικότητες (λήμ. 9-13).
- γ. Διδακτικὴ (λήμ. 14-17).
- δ. Ἐκπαίδευση καὶ γλῶσσα (λήμ. 18-24).
- ε. Παιδεία καὶ Ἐκκλησία (λήμ. 25-28).
- ς. Ἐκπαιδευτικὲς εἰδήσεις (σχολεῖα, προγράμματα, μαθήματα, διδάσκαλοι, μαθηταί, διδακτικὰ βιβλία κ.τ.τ.), (λήμ. 29-74).
- ζ. Σπουδὲς ἐξωτερικοῦ (λήμ. 75-77).
- η. Ἱστορία τῆς Παιδείας (λήμ. 78-81).

Ἀδύνατη πλευρὰ τοῦ δημοσιευόμενου ἐδῶ τμήματος τῆς ἐργασίας εἶναι ἡ μερικὴ μόνον ἀναφορὰ σὲ βιβλία, ποὺ ἐμφανίζονται στὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ. Ἀπλὲς βιβλιογραφικὲς ἀναφορές, κατάλογοι βιβλίων κ.τ.τ. παραλείπονται. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς βιβλιοκρισίαις ἢ παρουσιάσεις κράτησα μόνον ὅσες ἐπεκτείνονται σὲ παιδαγωγικὲς ἢ διδακτικὲς πλευρές, καὶ τὶς κατατάσσω στὶς ἀντίστοιχες κατηγορίες. Ὅταν ὀλοκληρωθῇ ἡ ἐργασία, οἱ περιλήψεις τῶν ἄρθρων θὰ συνοδεύονται ἀπὸ παιδαγωγικὸ εὐρετήριο πολὺ πλεὶν ἀναλυτικὸ ἀπὸ τὸ ἐνσωματωμένο ἐδῶ*, ποὺ θὰ παραπέμπει στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ καὶ γιὰ ὅλα τὰ μνημονεύμενα βιβλία κατὰ κλάδους (λ.χ. γλωσσολογικά, Φυσικῆς Ἱστορίας κ.λπ.). Λεπτομερέστερη ἐργασία γιὰ τὰ βιβλία στὸν Λόγιο Ἑρμῇ ἀναμένεται νὰ παρουσιάσῃ ὁ Ἑ. Φραγκίσκος.

Κλείνοντας τὸ παρὸν σημείωμα δὲν λησμονῶ ὅτι στὴν ἐπιχείρηση αὐτῇ, μέσα στὸ γενικώτερο σκοπὸ τῆς ἀναδιφύσεως τῶν πηγῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας Ἱστορίας, με παρότρυνε ὁ φίλος Καθηγητὴς κ. Μαρκαντώνης, ὁ ὁποῖος προλόγισε καὶ τὴν πρώτη μου βιβλιογραφικὴ ἐργασία πάνω στὸ πρῶμο ἐκεῖνο παιδαγωγικὸ περιοδικό, τὸν *Παιδαγωγό***, προσδιορίζοντας τὰ πλαίσια τῆς ἱστορικῆς παιδαγωγικῆς ἐρευνας τοῦ Ἑργαστηρίου Παιδαγωγικῆς. Εὐχαριστῶ

* Στὸ εὐρετήριο ποὺ συνοδεύει τὴν παρούσα ἐργασία, παραπέμπω στὰ ἐδῶ λήμματα (καὶ ὅχι στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ), περιλαμβάνοντας καὶ τὰ μνημονεύμενα ὀνόματα προσώπων καὶ τόπων γιὰ διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη. Χρησιμοποιοῦ ἐλάχιστους νεολογισμούς, ὅπως «ἀπουσιολόγιο», «ἐπιλογή μαθημάτων», γιὰ νὰ ἀποδώσω βραχυλογικὰ τὸ θέμα, γιὰ τὸ ὅποιο γίνεταί λόγος. Σπάνιους ὄρους ἢ με ἄλλη ἔννοια σήμερα, τοὺς γράφω με πλάγια.

** Ὁ *Παιδαγωγός*, *Σύγγραμμα περιοδικὸν περὶ παιδαγωγικῆς καὶ περὶ ἀνατροφῆς*. 1839. Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, Ἑργαστήριον Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς, σειρὰ Στ' Πηγῆς Ἱστορίας τῆς Παιδείας, Περιοδικὰ 19ου αἰ., Ἀθῆνα 1982.

ἐπίσης τοὺς συναδέλφους ἐρευνητές, ποὺ ἐμνημόνευσα ἤδη, γιὰ τὴν πολύτιμη συνεργασία τους, καθὼς καὶ τοὺς 24 τότε τελειοφοίτους μας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δεσμεύομαι νὰ δημοσιεύσω, ὅταν ὁλοκληρωθῇ ἡ ἐργασία. Τέλος, δὲν μπορῶ νὰ παραλείψω τὶς εὐχαριστίες μου στὸν φιλόλογο κ. Διαμαντῆ Ἀνσετίδη, ἐργάτη δόκιμο τῆς βιβλιογραφίας, γιὰ τὴν πρόθυμη συμπαράστασή του στὴν ἐπίλυση πολλῶν λεπτομερειῶν προβλημάτων.

Ι. ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ (ΣΚΟΠΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ. - ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ)

1. Σχινᾶς Μ.Γ., Ἐπιστολή. Πρὸς Ἀνθιμον τὸν Γαζῆν.

Α' 197.

Ἀπὸ τῆ Γραικο-Δακικῆ (Φιλολογικῆ) Ἑταιρεία Βουκουρεστίου (22 Μαρ. 1811) «διὰ τοῦ Γραμματέως Μιχαήλ Γ. Σχινᾶ»: Συμφωνοῦν ὅτι εἶναι καιρὸς «ν' ἀρχίσῃ τὸ γένος σπουδὴν ἀνδρικὴν καὶ ν' ἀφίσῃ τὴν παιδαριώδη ἐκείνην... ὡς λέγει ὁ σοφὸς Κοραΐς, τὰ κάκιστα Κ α λ ἁ Γ ρ α μ μ α τ ι κ ἄ, τὰ ὁποῖα μέχοι τῆς σήμερον μᾶς εἶχαν δεδεμένους τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας». Ἐπαναλαμβάνουν τὸν στόχο τοῦ Α. Ε. «οἱ πεπαιδευμένοι δι' αὐτοῦ νὰ μεταδίδωσιν εἰς ἀλλήλους τὰς πρὸς ὄφελος καὶ καταρτισμὸν τοῦ γένους ἰδέας των». Μνημονεύουν τὴν ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τῆς ἐποχῆς (σὲ Γεν. Ἱστορία, Φιλολογία, Φιλοσοφία κ.λπ.) καὶ βραβεύουν τὸν παραλήπτη μὲ δίπλωμα τῆς Ἑταιρείας γιὰ τοὺς κόπους, τὸν ζῆλο καὶ τὴ φιλοπατρία του.

2. Τέχναι καὶ ἐπιστήμαι. Ἰδέα τῆς Φιλολογίας.

Α' 346-353.

Ἀναλύεται ἡ ἔννοια τῆς Φιλολογίας ὡς ἐπιστημονικῆς καὶ «περὶ τοὺς λόγους» παιδείας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ὅρος ἀντικαθιστᾷ τοὺς παιδεῖα, μάθησις καὶ ἀναφέρεται ἰδιαίτερα στὴν ἀρχαιογνώσις. Ἀναπτύσσονται ἐπίσης οἱ ἐννοιες ἐλευθέρᾳ, γενικῇ καὶ ἐγκύκλιος παιδεῖα, καὶ οἱ κλάδοι τῆς Φιλολογίας ὡς ἐπιστήμης (Ποιητικῆ, Ρητορικῆ, Ἱστορία, Φιλοσοφία, Ἀρχαιολογία, Μυθολογία κ.λπ.).

3. Δάρβανις Δ., Φιλομαθείας πέρι.

Β' 34-38.

Ἐπάρχει ἀξιέπαινη καὶ ἐπίμεμπτη φιλομάθεια. Καλὸ εἶναι νὰ μὴ διασπᾶται κανεὶς σὲ πολλὰς καὶ ἐπιπόλαιες γνώσεις, ἀλλὰ νὰ εἰδικεύεται στὸ

ἐπάγγελμά του. "Όλες οἱ ἐπιστῆμες εἶναι ἀξιόλογες, ἀλλὰ ὀρισμένες εἶναι ἀναγκαιότερες, (μάλιστα δὲ εἰς τοὺς εὐγενεῖς νέους). Τέτοιες εἶναι ἡ Ἡθική, ἡ Πολιτική, ἡ Ἱστορία, οἱ κλάδοι τῆς Μαθηματικῆς, ἡ Ρητορική, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Λογική, ἡ Μεταφυσική. Οἱ νέοι πρέπει νὰ μάθουν τὴν γλῶσσα τους καὶ ἄλλες εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας, πρὶν ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμες, «ἐξαιρουμένης τῆς Ἡθικῆς, τῆς ὁποίας οἱ κανόνες πρέπει ἐξ ἀπαλῶν εἶναι ὀνύχων νὰ ἐντυπώνωνται εἰς τὴν ψυχὴν των. Ἀς μὴν ἀμελήσωσι δὲ μῆτε τὰς σωματικὰς γυμνάσεις» διότι αὗται διατηροῦσι τὴν ὑγείαν...». Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι πρέπει νὰ ὑπερέχουν τῶν ἄλλων καὶ στὴ γνώση, νὰ εἶναι ἐνάρετοι καὶ μετρίοφρονες.

4. Δόρβαρις Δ.Ν., Περὶ τῆς τῶν βιβλίων ἀναγνώσεως.

Β' 49-53.

Εἶναι πηγὴ σοφίας μόνον ὅταν γίνεται μετὰ κατὰλληλὴ ἐπιλογή. Ὁ νέος χρειάζεται ἐμπειρο φίλο νὰ τὸν συμβουλευέται γι' αὐτό. Πρέπει νὰ προτιμᾷ τὰ βιβλία τοῦ κλάδου του, νὰ διαβάξῃ λίγα καὶ καλά. Κακοὶ παιδαγωγοὶ παρασύρουν τοὺς νέους σὲ ἐπιπόλαια διαβάσματα. Ἰδιαιτέρη προσοχὴ χρειάζεται στὴν ἀνάγνωση μυθιστορημάτων, κωμωδιῶν κ.λπ., ποὺ δημιουργοῦν ψευδαισθήσεις...

5. Ἀποκρίσις εἰς τὸ ζήτημα: «Ποία ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ ἀναγκασιότατη Ἐπιστήμη εἰς τὸν ἄνθρωπον».

Β' 94-96.

Γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ διδάσκωνται ἀφευκτικῶς κατὰ πρῶτον εἰς τὰ σχολεῖα μας» ἡ Γεωργική, ἡ Ἱατρική καὶ ἡ Ἱστορία, ἀφοῦ καλύπτουν πρωταρχικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

6. Δόρβαρις Δ.Ν., Περὶ τῆς τῶν τέκνων ἀνατροφῆς.

Β' 97-103.

Χρέος τῶν γονέων ἡ καλὴ ἀνατροφή. Ὁ ἄνθρωπος αὐτεξούσιος νὰ διαλέξῃ εἴτε τὸ καλὸ εἴτε τὸ κακόν. Μαθαίνει τὰ ἥθη τῶν συνομηλίκων του, ὥπως μαθαίνει τὴ γλῶσσα του. Ἄν δὲν ἐκπαιδευθῇ ἐγκαίρως, διεγείρονται μέσα του τὰ πάθη καὶ οἱ ἡδονὲς καὶ τὸν ἀχρηστεύουν. Προτροπὴ πρὸς τοὺς γονεῖς νὰ στέλνουν τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο «διὰ νὰ μάθωσι τὰ ἐγκύκλια μαθήματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰ ὁποῖα φωτίζουν τὸν νοῦν καὶ κοσμοῦσι τὰ ἥθη», νὰ τὰ διδάξουν «φόβον Θεοῦ», γιὰτὶ ἡ εὐλάβεια θὰ τὰ «καταστήσῃ εἰς τὰ ὅμματα ὅλων τῶν ἐναρέτων... ἐντιμα καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξια». Τοὺς κανόνες τῆς ἠθικῆς... μᾶς ἐπαγορεύει ὁ ὁρθὸς λόγος καὶ ἡ ἁγία γραφή». Προτροπὴ στοὺς νέους νὰ ἀγαπήσουν «ὁλοψύχως τὴν μάθησιν», τῆς ὁποίας «πικρὰ εἶναι ἡ οἴξα...

ἀλλὰ γλυκὺς ὁ καρπός». Διδακτική ἡ κρίση τοῦ Σόλωνος σὲ ἀντιδικία μεταξὺ πατέρα καὶ γιοῦ γιὰ μιὰ σωστή καὶ ἔγκαιρη ἀνατροφή.

7. Πῶπ Ζηνόβιος, «Ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω».

Δ' 103-111.

Ἀναφέρεται στὴν κατάσταση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς παιδείας στὴν Ἑλλάδα ἐπισημαίνοντας ὡς αἰτίες καταπτώσεως τῇ διχόνοια, τὶς φιλολογικὲς ἔριδες κ.λπ. Ἀκολουθοῦν σκέψεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς παιδείας: μετάφραση ἢ συγγραφή ἐγχειριδίων εὐλήπτων, μὲ ἀπλὴ φράση, γιὰ χρῆση τοῦ κοινοῦ· χρῆση τῆς ἀπλῆς γλώσσας χωρὶς διαμάχες· σύσταση σχολείων καὶ παροχὴ εὐκαιριῶν γιὰ τὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν. Ἐπαινεῖ τὸν Πατριάρχη, τὸν Ἰγνάτιο Οὐγγροβλαχίας, τὸν διδάσκαλο Λάμπρο Φωτιάδη καὶ τὸν Ἀνθιμο Γαζῆ γιὰ τὴν ἀνιδιοτελεῖ προσφορά τους στὴν Παιδεία.

8. Ι.Σ., «Ὁ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι».

Δ' 129-136.

Στὸν πίνακα περιεχομένων ἔχει τίτλο «Περὶ σχολείων». Στέλνεται ἀπὸ τὴ Βιέννη (24.11.1814). Τονίζει τὴ σπουδαιότητα τῆς παιδείας, ποὺ τὴ θεωρεῖ θεόδοτη, μὲ ἀναφορὲς στὴ σοφία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ἀμάθεια θεομίσητη. Τὰ μαθήματα εἶναι ἀναβαθμοὶ πρὸς τὴ σοφία. Ἀναγκαῖα ἡ ἵδρυση σχολείων. Οἱ ἱερωμένοι νὰ παρωθοῦν τοὺς χριστιανοὺς νὰ στέλνουν τὰ παιδιά τους στὰ σχολεῖα, τοῦλάχιστον γιὰ τὴ στοιχειώδη μόρφωση. Ἐκλογὴ κατάλληλων διδασκάλων βάσει τῶν συγγραμμάτων τους ἢ ἀξιοπιστῶν συστάσεων. Χρήσιμο νὰ γνωρίζουν μιὰ εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα. Ἐπικρίνει τὴν παλαιότερη συνήθεια νὰ διδάσκουν ἀνάγνωση ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ προτείνει τὴ χρῆση ἀπλούστατων βιβλίων: Ἡθικῆς καὶ Κατηχήσεως, σύντομων διαλόγων ἢ ἱστοριῶν. Θεωρεῖ ἀναγκαῖα τὴ διδασκαλία τῆς ἀπλῆς λαλουμένης καὶ γραφομένης γλώσσας καὶ τῶν ἐξῆς μαθημάτων σὲ ἀπλὴ μορφή: Ἡθικῆς, Κατηχήσεως, Ἱστορίας ἑλληνικῆς καὶ παγκόσμιας, Γεωγραφίας, Μαθηματικῶν, Φυσικῆς Ἱστορίας, Χημείας, Οἰκονομικῆς(!), Πολιτικῆς, «Πολιτειογραφικῆς»(!), καὶ Ρητορικῆς. Κατόπιν βαθμὴδὸν νὰ διδάσκωνται συγγράμματα φιλολογικά, ρητορικά, ποιητικά, φιλοσοφικά καὶ θεολογικά, καὶ ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ προχωρήσῃ, νὰ σπουδάζῃ Φιλοσοφία καὶ ἐπιστῆμες. Ματαιοπονία νὰ ἀρχίζῃ ἡ διδασκαλία ἀπὸ τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς.

II. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

9. Σχινῆς Δημήτριος, Νεκρολογία.

Α' 83-84.

Γιὰ τὸν Διδάσκαλο Λάμπρο Φωτιάδη. Ἀναφορὰ στὸ ἐκπαιδευτικὸ καὶ κυρίως στὸ φιλολογικὸ του ἔργο (ποιήματα, μτφρ. ΑΕ κειμένων κ.ἄ.).

10. Γραμματεία νεωτερική.

Β' 159-160, 169-173.

Σύντομη βιογραφία τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη. Μνημονεύεται μεταξύ ἄλλων ὡς διδάσκαλος (Κέρκυρα) καὶ σχολάρχης (Ίάσι), ρήτωρ, φιλόσοφος, θεολόγος καὶ μαθηματικός. Ἔργογραφία του (σημειώνονται καὶ τὰ διδακτικά βιβλία ποὺ ἔγραψε: Φυσική, Μαθηματικά, Γεωγραφία). Ἔργογραφία τῶν Κων. Καραϊωάννη (ἔγραψε ἑλληνική Γραμματική) καὶ Δ. Καρακάσση, ἱατροφιλοσόφων. Σύντομη βιογραφία καὶ ἐργογραφία Εὐγενίου Βούλγαρη.

11. Φιλολογία. Περί τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἐπιστημῶν.

Β' 282-287, [315-320, μετὸν τίτλο

«Γραμματείας νεωτερικῆς (Ἀκολουθία)»].

Ἀναφέρεται στοὺς Ἕλληνες λογίους καὶ διδασκάλους ποὺ κατέφυγαν στὴν Ἰταλία ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη κατὰ τὸ 15ο αἰῶνα καὶ μάλιστα στὴ συμβολὴ τους στὴν ἀναγέννηση τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Βιογραφία καὶ ἐργογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς Ἐμμανουὴλ Χρυσολωρᾶ, Ἰωάννη Χρυσολωρᾶ, Θεόδωρο Γαζῆ, Γεώργιο Τραπεζοῦντιο, Ἰωάννη Ἀργυρόπουλο, Πλήθωνα τὸν Γεμιστό, Βησσαρίωνα, Κωνσταντῖνο Λάσκαρη. Ἀναφέρονται τὰ μαθήματα καὶ οἱ ΑΕ συγγραφεῖς ποὺ ἔγιναν ἀντικείμενο τῆς διδασκαλίας τους, καθὼς καὶ τὸ μεταφραστικὸ τους ἔργο.

12. Γραμματεία νεωτερική.

Β' 337-339.

Γιὰ τὶς σπουδές, τὴ δράση καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀγγελοῦ Δελαδέ-τζιμου, Κεφαλλονίτη Καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Πα-τανίου (Padova).

13. Μελλησινὸς Ἀγγελος, Ἐγκώμιον Πέτρου Ἀντωνίου Βοντιόλη Κερκυραίου, σταυροφόρου, κοινωνοῦ τοῦ ἐκλεκτοριακοῦ τῶν σοφῶν συνεδρίου, μέλους τῆς ἐν Ἰταλίᾳ βασιλικῆς ἐταιρείας καὶ διαφόρων ἄλλων ἐνδόξων ἐταιρειῶν. ἱατροφιλοσόφου διδασκάλου τῆς Βολωνιακῆς καὶ Παταυϊακῆς Ἀκαδημίας καὶ πατὴρ πλείστων κλασσικῶν συγγραμμάτων. Παρὰ Κεφαλληναίου. Παρίσι 12 Δεκεμβρίου 1812.

Γα' 86-95.

Νεκρολογία πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου, ὅπου μνημονεύονται οἱ ἐγκύ-κλιες καὶ ἀνώτερες σπουδές του στὴν Ἰατρικὴ καὶ τὴ Φιλοσοφία, οἱ ἐπιστη-

μονικές του ἔρευνες καὶ ἀνακοινώσεις, ἡ κλινική του πεῖρα, ἡ ἀποστολή του ὡς ἀρχιάτρου τοῦ Ἐνετοῦ πρεσβευτοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἡ πολιτική καὶ παιδευτική του δράση στὰ Ἑπτάνησα, ἡ καθηγητική του δραστηριότητα στὴν Ἱταλία κ.τ.τ.

III. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

14. Δάρβαρις Δ.Ν., Παρατηρήσεις τινές καὶ σημειώσεις περὶ τῆς διδακτικῆς μεθόδου καὶ τῆς διορθώσεως τῶν σχολείων.

Α' 122-128, 147-150.

Ὅρισμένοι καλοὶ δάσκαλοι ἀπέκτησαν μιὰ μέθοδο ἐμπειρικά, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ τὴν μεταδώσουν σὲ ἄλλους. Ἡ ἀπουσία συγκροτημένης μεθόδου στὰ σχολεῖα μας, ἡ ἀσυμφωνία καὶ ἡ ποικιλία προκαλοῦν σύγχυση στοὺς μαθητές. Ἀνάγκη μελετημένου καθορισμοῦ διδακτικῆς μεθόδου. Κριτήρια καὶ συστατικά της. Ἡ μέθοδος ἀφορᾷ καὶ τὴ σύνταξη καλῶν διδακτικῶν βιβλίων, ποὺ ἀτυχῶς λείπουν. Προτείνεται ν' ἀναλάβῃ ἡ Φιλολογικὴ Ἑταιρεία τὴ σύνταξη τέτοιων βιβλίων. Ὑποδείξεις γιὰ τὴ συγγραφή. Τέλος προτείνεται ἡ ἴδρυση σχολείου (τροφείου) προετοιμασίας τῶν μελλόντων διδασκάλων (ὅχι μόνον μὲ γνώση τῆς διδακτικῆς μεθοδολογίας, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀσκήσεις διδασκαλίας γιὰ κάθε κλάδο).

15. Φιλολογία. Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Γβ' 3-11, 104-109, 117-123, 202-208, 249-255
(ἀτελείωτο).

Στὴν εἰσαγωγή τονίζεται ὅτι, τώρα ποὺ ἄρχισε ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση στὴν Ἑλλάδα, οἱ νέοι χρειάζονται καθοδήγηση. Γιὰ τὴν τέχνη τοῦ λόγου οἱ καλλίτεροι ὁδηγοὶ εἶναι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ τοὺς διαβάξουν γιὰ νὰ ἀπανθίσουν φράσεις, ἀλλὰ γιὰ νὰ μιμοῦνται τὶς ἀρετὲς τοῦ λόγου: τὴν ἀπλότητα, τὴ σαφήνεια, τὴν τάξη, τὴν ποικιλία... Τώρα ποὺ γίνονται ἀναφορὲς στὴν ἀρχαία δόξα, πρέπει νὰ γνωρίσουν σωστὰ τοὺς συγγραφεῖς: ν' ἀνάλουν τὰ ἔργα τους, τοὺς χαρακτήρες ποὺ περιχλίσουν. Στοὺς ΑΕ ποιητές, τοὺς πατέρες τῆς γλώσσας, φανερώνεται ὁ βαθμὸς τῆς παιδείας, ποὺ ἔφθασαν οἱ πρόγονοί μας. Ἡ ποιητικὴ φύση τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων χρειάζεται νὰ καλλιεργηθῇ μὲ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων. Οἱ στίχοι δὲν κάνουν τὸν ποιητὴ, ἀλλὰ ὁ καλὰ πλασμένος μῦθος, ἡ σοφὴ οἰκονομία, ἡ ἀνάλογη λέξη, ἡ οἰκεία καὶ ζωντανὴ παράσταση τῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων. Ἡ συμβολὴ τοῦ περιβάλλοντος, φυσικοῦ καὶ κοινωνικοπολιτικοῦ, στὴ διαμόρφωση τῆς ἑλλη-

νικῆς ποιήσεως. Ἡ Μουσική, πρῶτο μέσο παιδεύσεως τῶν Ἑλλήνων, ἐπηρέασε τὴ γλῶσσα, τὴν ποίηση καὶ τὴ φιλοσοφία τους. Μεγάλη ἐκ φύσεως ἐπιδεξιότης τῶν Ἑλλήνων *«πρὸς πᾶν εἶδος παιδείας»* (σσ. 3-11). Ἱστορικο-γραμματολογικά θέματα: γιὰ τὸ ἔπος, τὴ μυθολογία, τὴ διδακτικὴ ποίηση, τὶς σχέσεις φιλοσοφίας-ποιήσεως, τὴ λυρική καὶ τὴ δραματικὴ ποίηση.

16. Δάρβαρις Δημήτριος Ν., Ἐπιτομὴ Φυσικῆς.

Γβ' 74-81.

Σύντομη βιβλιοπαρουσίαση κάτω ἀπὸ τὸν γενικὸ τίτλο *«Βιβλία νεωφανή»*. Παράθεση τοῦ προοιμίου τοῦ συγγραφέως: ἔμφυτη ἡ ἐπιθυμία τῆς γνώσεως. Ἔντονη ἡ σχετικὴ παιδικὴ περιέργεια. Ἡ ἄμετρη φιλομάθεια πολλῶν. Ἡ ψυχολογική, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ σημασία τῆς μαθήσεως (τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης). Ἡ λογικὴ, προτέρημα τοῦ ἀνθρώπου, καλλιεργεῖται μὲ τὶς ἐπιστῆμες καὶ ἰδίως τὴ Φυσικὴ. Μεγάλη ἡ τέρψη καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς τελευταίας. Μ' αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος φθάνει στὴ γνώση τοῦ Δημιουργοῦ καὶ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴ δεισιδαιμονία.

17. Κούμας Κ.Μ., Διατριβὴ εἰς κατηγορίας τινὰς τῆς τοῦ Δούκα Ἀργεοῦς.

Γβ' 285-305.

Ἀπαντᾷ σὲ ἐπικρίσεις τοῦ Δούκα γιὰ τὴ Φυσικὴ του, τὸν Κοραῖ καὶ τὸ γλωσσικό. Ἀπαράδεκτο νὰ γράφουν μερικοὶ σὲ μικτὴ. Ἡ γλωσσικὴ προσπάθεια τῶν συγγραφέων τῆς *«νεωτερικῆς Γεωγραφίας»* ἀξίεπαινη, ἀλλὰ ἐλλιπής. Ἡ πρόταση τοῦ Κοραῖ γιὰ τὴ γραπτὴ γλῶσσα, νὰ εἶναι εὐληπτὴ στοὺς πολλοὺς, νὰ διορθῶνεται ὅμως ἀπὸ τοὺς μορφωμένους, ἐφαρμόστηκε μὲ ἐπιτυχία. Σὲ ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ σχολεῖα διδάσκεται ἡ Φυσικὴ, χωρὶς νὰ ἐμποδίσῃ τὸ γλωσσικὸ μάθημα. Ἀναγκαῖα ἡ διδασκαλία ἐπιστημονικῶν μαθημάτων στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Στὴν κατώτερη ἐκπαιδευτικὴ βαθμίδα δὲν παρέχεται εὐμέθοδη διδασκαλία καὶ οἱ ἀπόφοιτοι ἀντὶ νὰ ἔχουν τὶς στοιχειώδεις γνώσεις ἀναγνώσεως, γραφῆς, κατηχῆσεως, ἀριθμητικῆς, κοινωνικῆς ἀγωγῆς — ποὺ διδάσκονται στὴν Εὐρώπῃ — ἔμαθαν νὰ διαβάζουν τὴν ὁκτώηχο καὶ τὸ ψαλτήρι. Στὰ *«Ἑλληνικὰ σχολεῖα»* πρέπει, δίπλα στὰ γλωσσικὰ μαθήματα, νὰ συμπληρώσουν τὶς ἐλλείψεις τους αὐτές, *«ὅαν μέλλομεν νὰ κάμωμεν κοινὴν τὴν παιδείαν εἰς τὸ γένος, καὶ ὅχι προσιδιάζουσιν εἰς ὀλιγάριθμα πρόσωπα»*. Ἀναγκαῖα ἡ ἰσόρροπη ρύθμιση τοῦ προγράμματος (:μαζὶ μὲ τὴ γλῶσσα νὰ διδάσκονται καὶ Ἀριθμητικὴ, Ἀλγεβρα, Γεωμετρία. Στὸ τρίτο ἔτος ΑΕ ποιητὲς καὶ ἀρχεὲς Φιλοσοφίας, δηλαδὴ ἐμπειρικὴ Ψυχολογία καὶ Λογική). Ἡ παιδεία καὶ ἡ μάθηση εἶναι κύριο ἔργο γιὰ τὴν ἀνώτερη τάξῃ τῶν λογίων καὶ ἐπιστημόνων, ἐνῶ γιὰ τὴν κατώτερη, τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐμπόρων, πάρεργο. Οἱ μαθητὲς τῆς δεύτερης κα-

τηγορίας νὰ μὴν πιέζονται νὰ μελετοῦν τόσο τὴ γλῶσσα, ὅσο τὶς ἐπιστῆμες, ποὺ θὰ τοὺς χρησιμεύσουν στὴ ζωή. Πρόγραμμα πανεπιστημιακῶν σπουδῶν. 'Ο Κοραΐς, «ὁ *Λυσίας τῶν χρόνων μας*» ὁ Βαρδαλάχος, «ὁ σοφώτερος τῶν σημερινῶν τοῦ γένους μας διδασκάλων, ὡς εἰδήμων *Φιλοσοφίας, Μαθηματικῆς, Φυσικῆς, Ρητορικῆς, ἐγκρατῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ πολλῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης*».

IV. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

18. Κομητῆς Στέφανος, Περὶ τῆς ἤδη ἐκδιδομένης ἐγκυκλοπαιδείας.

Α' 101-112, 118-122.

Ἀπόψεις γιὰ τὴ γλωσσικὴ διδασκαλία καὶ παρουσίαση τῆς ἐγκυκλοπαιδείας του. Διασάφηση περιεχομένου καὶ ἀνάλυση τῆς ὕλης κάθε τόμου. Χρήση τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ἀνάλογα μὲ τὴ μέθοδο τοῦ κάθε διδασκάλου καὶ τὴ δύναμη τοῦ κάθε μαθητῆ.

19. Καπετανάκης Μανουὴλ καὶ Κυριακός, Γνώμη εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Φιλολογικῆς Ἑταιρίας, «Μὲ ὅποιον ὕφος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πρέπει νὰ γράφονται τὰ καθ' ἡμᾶς Συγγράμματα»

Α' 190-196.

Προσπάθεια νὰ δειχθῇ ποιά μορφή τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας (*παλαιά, νεωστὶ διορθουμένη, ἢ δημώδης*) πρέπει νὰ χρησιμοποιῆται γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν πέντε κύριων ἐπαγγελματικῶν τάξεων: ἱερέων, δασκάλων, ἐμπόρων, τεχνιτῶν καὶ γεωργῶν. Προτείνεται, κατὰ μίμηση τῶν Εὐρωπαίων, ἡ χρῆση τῆς ὁμιλουμένης, ἀλλὰ «*κρίνεται ἀναγκαιοτάτη καὶ ἀφεντος ἡ ὀρθὴ διδασκαλία καὶ καλλιέργεια τῆς ἤδη γραφομένης καὶ διορθουμένης*». Ἡ διδασκαλία τῆς ΑΕ νὰ περιορισθῇ σὲ ἰδιαίτερες ὥρες γιὰ ὅλους πλὴν τῶν προοριζομένων γιὰ τὸ ἱερατικὸ ἢ διδασκαλικὸ ἐπάγγελμα.

20. Οἰκονόμος Κ., Φιλολογία. Λόγος περὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Κ. Οἰκονόμου τοῦ Πρεσβυτέρου κατὰ τὴν δ' Σεπτεμβρίου τοῦ αἰωι' ἔτους, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ τρίτου ἔτους τῆς κατὰ τὴν Σμύρνην Φιλολογικῆς Σχολῆς.

Α' 409-437.

Ἐπιθυμία γενικὴ «*τὰ ἴδωμεν ἐπιστρέψασαν εἰς τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ὁμοῦ μὲ τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ εὐγλωττίαν*».

Οἱ Ἕλληνες, περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εὐδοκίμησαν στὴν τελειοποίηση τῆς γλώσσας. Σήμερα ὅμως (τὴν λαλοῦμεν... διεφθορμένην, ἀτελῆ, βαρβαρόμικτον) καὶ μᾶς καταφρονοῦν οἱ Εὐρωπαῖοι. Πρέπει (να σπονδάζωμεν ἐξ ἀνάγκης τὴν παλαιὰν καὶ πάτριον ἡμῶν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, δι' ὅ,τι αὕτη μόνη εἶναι τὸ μόνον μέσον τῆς εὐτυχίας ἡμῶν τὸ ἀναγκασιότατον... δι' ὅ,τι μᾶς στερεώνει εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν... μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν φιλοσοφίαν... πλουτίζει καὶ τελειοποιεῖ τὴν καθομιλουμένην...) Ἀναπτύσσει τὰ τρία αὐτὰ σημεῖα μὲ πολλὰ παραδείγματα. Ἐκφράζει τὴ χαρὰ του γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς παλαιότερης μεταφραστικῆς μεθόδου («ψυχαγωγίας»). Ἡ μελέτη τῶν ΑΕ συγγραφέων ὁδηγεῖ σὲ ἀριστη γνῶση τοῦ κοινωνικοῦ βίου καὶ τῆς ἀρετῆς. Οἱ ποιηταὶ (ἀκρύψαντες σοφῶς τὴν ἀηδίαν τῶν συμβουλῶν ὑποκάτω τῆς γλυκύτητος τῶν μύθων καὶ μέτρων καὶ ὠδῶν...) δημιουργοῦν ἀνεπαισθήτως καλοὺς καὶ χρηστοὺς πολίτας). Ματαιοπονοῦν ὅσοι ἐλπίζουν νὰ γευθοῦν τὸ κάλλος τους μέσῳ μεταφράσεων. Ἡ γλῶσσα μας δέχτηκε κακὲς ξένες ἐπιδράσεις. Πρώτη φροντίδα μας ἡ κάθαρση διὰ τῆς μελέτης τῆς ἀρχαίας. Ὁδηγὸς στὸ μεγάλο ἐγχείρημα ὁ Κοραΐς. Ματαιοπονία νὰ ἀναβιώσουμε τὴν ἀρχαία. Στόχος ἡ διόρθωσις τῆς ὁμιλουμένης, ποὺ εἶναι «θυγάτηρ εὖμορφος εὖμορφοτάτης μητρός». Ἡ μάθησις τῆς ΑΕ γλώσσας εἶναι ἡ πολυτιμότερη παιδεία.

21. Ραστῆς Ἰωάννης, Ἐπιστολή.

Β' 273-281, 301-314.

17 Αὐγ. 1812, ἀπὸ Παβία. Μετὰ μερικὲς πληροφορίες γιὰ τὶς σπουδὲς του στὴν Ἱατρικὴ, ἀναφέρεται στὰ γενικώτερα φιλολογικὰ-ἐκπαιδευτικὰ του ἐνδιαφέροντα. Ξαναδιαβάζοντας τοὺς Αὐτοσχεδίους στοχασμοὺς τοῦ Κοραΐ προβαίνει σὲ δικές του παρατηρήσεις γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς γραμματείας καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ καταλήγει σὲ προτάσεις γιὰ τὴν τελειοποίηση τῆς ὁμιλουμένης. Ἐπικρίνει τὴν πνευματικὴ πορεία ποὺ ἀκολούθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα: ἄρχισαν μὲ τὶς ἐλεύθερες τέχνες καὶ τὴ γραμματεία, ἀντὶ ν' ἀρχίσουν μὲ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὴ φιλοσοφία. (Δὲν ἀκολούθησαν τὸν Ἱπποκράτη καὶ τὸν Ἀριστοτέλη). Σὲ καιροὺς παρακμῆς διαστρέφονται γραμματεία, ἐπιστῆμες καὶ τὰ ἥθη (ὅπως ἐπὶ Διαδόχων). Γιὰ πολλοὺς αἰῶνες σωπαίνουν ἡ φιλοσοφία καὶ οἱ μοῦσες. Οἱ νεώτεροι ἄρχισαν νὰ μεταφράζουν στίς γλῶσσες τους τὰ συγγράμματα Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων καὶ κάποτε, ξεπερνῶντας τὴ σχολαστικὴ προσκόλλησι σ' αὐτά, ἔγιναν δημιουργικοὶ (ἐποχὴ Λουδοβίκου 14ου). Ὁ Βάκων καὶ ὁ Νεύτων δείχνουν τὴν ἀξία τῆς πειραματικῆς ἐπιστῆμης, ὁ Λάκ τῆς ἀκριβοῦς ἀναλύσεως. Ὁ Κοντινιὰν συστηματοποιεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὴ Λογικὴ. Πολλὲς νέες ἐφευρέσεις εἶδαν τὸ φῶς). Προβλέπει βραδεῖα τὴν «πρόοδο τῶν φώτων» στὴν Ἑλλάδα. Οἱ λόγιοι γίνονται σχολιαστὲς τῶν Ἀρχαίων, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ διαλέξουν τὸ χρυσάφι καὶ νὰ τὸ μεταφέρουν στὴ

σύγχρονη γλῶσσα. "Άλλοι μεταφράζουν ἀξιόλογα εὐρωπαϊκὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὅμως χρειάζονται σχολιασμό. Ἀνάγκη προσωπικῆς δημιουργίας στοὺς διάφορους ἐπιστημονικοὺς κλάδους. Εἶναι καλὸ νὰ συνδυάζωνται ἐπιστήμη καὶ λογιωσύνη. Ἡ γλῶσσα ἀκμάζει ὅταν καλλιεργοῦνται ὑψηλὲς μαθήσεις. Πρέπει νὰ προηγήται ἡ σπουδὴ τῆς ὁμιλουμένης καὶ ν' ἀκολουθῇ τῆς ἀρχαίας. "Ελλείψει συγγραμμάτων στὴ νεοελληνικὴ.

22. Τέχνη τοῦ λέγειν καὶ γράφειν.

Γβ' 37-45, 64-68, 85-94, 165-168 (ἀτελείωτο).

Μονογραφία ἀνωνύμου ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι. Πολλοὶ Νεοέλληνες γράφουν στὴν ὁμιλουμένη «διὰ τὰ δοθῇ εἰς ὅλον τὸ γένος ἡ παιδεία, καὶ ὅχι νὰ εἶναι περιορισμένη εἰς πολλὰ ὀλίγους». Ἀφ'οὗτου ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ σύγχρονες γλῶσσες διαδόθηκε ἡ Φιλοσοφία σὲ εὐρύτερα στρώματα. Οἱ παλαιῆς γλῶσσες σπουδάζονται, γιὰ νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ ἐκείνες «τὰ παλαιὰ κάλλη τῆς Φιλολογίας» στὶς σύγχρονες. Ρόλος τοῦ Λ.Ε. νὰ βοηθῇ τοὺς νέους καὶ τοὺς φτωχοὺς νὰ καλλιεργηθοῦν στὴν τέχνη τοῦ λέγειν καὶ γράφειν, προσφέροντας ἐπιτομὲς τῆς διδασκαλίας τῶν κλασικῶν. Οἱ ἀρετὲς τοῦ λόγου κατὰ τὸν Διονύσιο Ἀλικαρνασσέα... Ἡ μελέτη τῶν Ἀρχαίων θὰ βοηθήσῃ νὰ μεταφέρωμε τὰ κάλλη τοῦ λόγου στὴν ὁμιλουμένη... Λυσίας τῶν ἡμερῶν μας ὁ Κοραΐς (διαθέτει καθαρότητα λόγου, λιτότητα, σαφήνεια, ὕψος, χάρις). Οἱ Ἀδτοσχέδιοι στοχασμοὶ τοῦ θᾶπρεπε νὰ τυπωθοῦν ἰδιαιτέρως καὶ (νὰ ἀναγνωσκῶνται συνεχῶς εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ γένους ὡς κανόνες τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης καὶ διὰ τὸ λεκτικὸν καὶ διὰ τὸ πρακτικόν)... "Οροι γιὰ τὴ μίμηση τῶν ΑΕ συγγραφέων.

23. Βιβλία νεοφανῆ. Πλουτάρχου βίοι παράλληλοι. Μέρος πέμπτον. ἐν Παρισίοις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ι.Μ. Ἐβεράρτου, αἰγι'.

Γβ' 277-284.

Ἐκδίδει ὁ Κοραΐς. Ὡς προλεγόμενα, ἓνα μέρος τῶν «αὐτοσχεδίων στοχασμῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης»: ἐπικρίνει τοὺς υπερβολικοὺς θαυμαστές τῶν παλαιῶν λογίων, γιὰτὶ ἀπὸ φθόνου δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν προσφορὰ τῶν συγχρόνων τοὺς στὴν παιδεία τοῦ ἔθνους. Σημειώνει ὡς πρόοδος τὴ χρῆση τῆς μητρικῆς γλώσσας.

24. Πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς.

Γβ' παράρτημα (βλ. π. Ὁ Ἐρρανιστῆς 1969, 57-92).

Συστηματικὴ ἀναίρεση ἀπὸ μαθητὴ τοῦ Κ. Κούμα (ἀπὸ Βιέννη, 20 Αὐγ. 1813) ἐπικρίσεων τοῦ Νεοφ. Δούκα κατὰ τοῦ Κούμα καὶ τοῦ Κοραΐ, μὲ ἐπί-

κεντρο τῇ γλῶσσα. Δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργεῖται ἡ γλῶσσα ἐρήμην τῶν πραγμάτων ποὺ ἐκφράζει. Σεβόμαστε τὴν ΑΕ γλῶσσα καὶ τὴν μιμούμεθα κατὰ τὸ δυνατόν (χωρὶς νὰ τὴν ἀντιγράψουμε δουλοπρεπῶς), ἀλλὰ καὶ προσπαθοῦμε νὰ γινώμαστε ἀντιληπτοί, καθαροί καὶ εὐπρεπεῖς. Στὸ φόβο τοῦ Δούκα μήπως μετὰ δεκαετία δὲν βρίσκουμε κατάλληλους δασκάλους, γιατί θὰ τοὺς ἔχῃ παρασύρει ἡ μόδα τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς, ἀπαντᾷ ὅτι, ἂν ἦταν νὰ διαλέξουμε μεταξὺ δύο κακῶν, «*προτιμότερα εἶναι ἡ μάθησις τῶν πραγμάτων, παρὰ τῶν ξηρῶν γραμμάτων ἢ ἀφιλόσοφος μέθοδος*». "Οἱ τὰ «*καλὰ γραμματικὰ*» κύριο μάθημα γιὰ ὅλους, καὶ οἱ ἐπιστῆμες γιὰ τοὺς λίγους. Ἀντίθετη στὴν ἠθικολογία τοῦ Δούκα ἡ εὐρύτητα τοῦ Κοραΐ, ποὺ βλέπει στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα τὴ δύναμη, νὰ ἐξευγενίσῃ τὰ ἔθνη.

V. ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

25. Βουκουρέστιον.

Α' 90-91.

(4 Ἰανουαρίου 1811). Ἐπαινεῖται ἡ προσφορὰ τοῦ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου στὴν Παιδεία. Ἡ μεγαλύτερη φροντίδα του ὡς ποιμενάρχου, «*ἢ καλὴ ἀγωγή καὶ παιδεία τῶν νέων, καὶ μάλιστα τῶν Εὐπατριδῶν, διότι ἐξ αὐτῶν ἀναβρεῖ εἰς ταύτην τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ λαοῦ ἡ εὐτυχία...*».

26. Ἱερεμίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Ἐπιστολὴ Πατριαρχικὴ πρὸς Χίους περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκεῖσε φιλολογικοῦ Σχολείου.

Β' 59-63 (πρβλ. Α' 399).

(Κωνσταντινούπολις, 20.8.1811). Ἡ φροντίδα γιὰ τὴν παιδεία ἀπόδειξη εὐσέβειας καὶ καλοκαγαθίας. Ἐπαινεῖ τοὺς Χίους γιὰ τὴν «*ἀκμαζούσαν κοινὴν Σχολὴν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μαθημάτων*», γιὰ τὴν πρόκληψιν ἀξιολόγων διδασκάλων, ὅπως τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ὁποίου συνέχισαν νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν εὐρύθημιν λειτουργίαν τῆς Σχολῆς. Τοὺς ἀποκαλεῖ ἐραστὰς «*τοῦ μεγίστου τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, τῆς Παιδείας*», καὶ τοὺς παρακινεῖ νὰ προστατεύουν τὴ Σχολὴν ἀπέναντι σὲ κάθε ἀνασταλτικὴ προσπάθεια ἢ δολιοφθορά, μὲ τὴ συμπαράστασιν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

27. Δήλωσις.

Β' 63-64.

Πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἔγραψαν ἀνακρίβεις καὶ ἐπικρίσεις γιὰ τοὺς σύγχρονους "Ἕλληνες. Ἄλλοι μίλησαν εὐμενέστερα, ὅπως ὁ Γάλλος Γερουσιαστὴς Γρηγόριος ἐπίσκοπος πρώην de Blois. Σὲ σύγγραμμά του γιὰ τίς χριστιανικὲς

ὁμολογίες (ποῦ ἀξίζει νὰ διαβαστῇ ἰδίως ἀπὸ τοὺς "Ελληνες κληρικούς) τονίζει ὅτι «Οἱ τοῦ παρόντος καιροῦ Γραικοὶ χρεωστοῦσιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ὑπαρξίν των», αὐτὸς ἐμπόδισε τὴν ἐπιμιξία των μὲ τοὺς Ὁθωμανοὺς, αὐτὸς τοὺς ἐνώνει καὶ τρέφει τὴν ἐλπίδα τοὺς γιὰ ἀναγέννηση τῆς δόξας τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας. "Ετσι καταβάλλουν πολλοὺς κόπους γιὰ τὴν ἀντίση τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τὴν ἀνύψωσή τους στὸ ἐπίπεδο τῶν φωτισμένων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν.

28. Βιβλιογραφία. Κατήχησις ἢ Ὁρθόδοξος Διδασκαλία τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως· ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Κωνσταντίνου Πρεσβυτέρου καὶ Οἰκονόμου, διδασκάλου τῆς φιλολογίας κατὰ τὸ Φιλολογικὸν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον, εἰς χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου [...] Βιέννη 1813.

Δ' 44-45.

Βασίζεται στὸ ἔργο τοῦ Μητροπολίτου Μόσχας Πλάτωνος, ποῦ ἐξελλήνισε ὁ Κοραῖς (1782). Περιεχόμενο ταῦ βιβλίου. Ὑπογραμμίζεται ὁ ὑπὲρ τῆς παιδείας ζήλος τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου Διονυσίου Καλλιάρχη. Συμβουλές πρὸς τοὺς Σμυρναίους «περὶ ἀνατροφῆς καὶ παιδείας τῶν τέκνων των, τῆς ὁποίας πρῶτιστον μάθημα εἶναι ἡ Κατήχησις [...] διότι δι' αὐτῆς ἐμφυτεύονται εἰς τῶν νέων τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῆς ἀρετῆς οἱ τύποι, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, τὸ θεμέλιον πάσης σοφίας, καὶ τὸ πρὸς τοὺς νόμους σέβας, ὅλων τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἡ πηγὴ καὶ βᾶσις τοῦ ὀρθοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς δσιότητος», ἀποψη μὲ τὴν ὁποία θὰ συμφωνοῦσαν καὶ «οἱ φρονιμώτεροι τῶν ἔξω σοφῶν, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τῆς φυσικῆς θεωρωσίας τὸ φῶς».

VI. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

(ΣΧΟΛΕΙΑ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΜΑΘΗΜΑΤΑ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ,
ΜΑΘΗΤΑΙ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ κ.τ.τ.)

29. Σχολείων φιλοσοφικῶν ὑποκατάστασις καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς παραδιδόμενων ἐπιστημῶν.

Α' 5-13.

1. Ἀνταπόκριση ἀπὸ Βουκουρέστι (29 Ἰουλίου 1810): Ὁ Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος παίρνει ὑπὸ τὴν προστασία του τὸ σχολεῖο Βουκουρεστίου, τὸ ἐπισκευάζει καὶ τὸ μετονομάζει σὲ *Λύκειο*. Διορίζει «διδασκάλους τῶν ἐπιστημῶν, τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν γλωσσῶν». "Ετσι διδάσκονται «εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν» Μαθηματικά, Φυσικὴ πειραματικὴ, Χημεία, Ἰχνογραφία, Μεταφυσικὴ, Λογικὴ, Ἠθικὴ, φυσικὴ Ἱστορία, Γεωγραφία, Ρητορικὴ, Ποιητικὴ, Ἱστορία, Ἀρχαιολογία, ΑΕ, Λατινικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ρωσικά.

Ἀριθμὸς μαθητῶν: πάνω ἀπὸ 230. Δῶρα στοὺς διδασκάλους (ὠρολόγια) καὶ στοὺς μαθητὲς (βιβλία). Ἰδρυση τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας, γιὰ τὴν πρόοδο τῆς Παιδείας καὶ τὴν καλλιέργεια τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Ἐναρξὴ μαθημάτων. Προσευχὴ στὸ Παρεκκλήσιο. Λόγος τοῦ Ἀρχιδιδασκάλου Κων. Βαρδαλάχου, ὅπου τονίζεται ἡ ἀξία τῆς φιλοσοφικῆς παιδείας. Οἱ σπουδὲς θὰ γίνωνται στὴ μητρικὴ γλῶσσα καὶ θὰ χρησιμοποιοῦν μεταφράσεις συγχρόνων συγγραμμάτων Φιλοσοφίας, Φυσικῆς, Μαθηματικῶν, Γεωγραφίας, Ἱστορίας κ.τ.τ.

2. Εἰδήσεις γιὰ ἰδρυση καὶ λειτουργία σχολείων: Γυμνάσια Κωνσταντινουπόλεως (1804), Κυδωνίων, Χίου, Σμύρνης, Θεσσαλονίκης, Ἰωαννίνων. Ὡς βιβλία χρησιμοποιοῦνται χειρόγραφες μεταφράσεις, ἀλλὰ καὶ ἔντυπα, τῶν ὁποίων παρατίθεται μακρὸς κατάλογος.

3. Σχολεῖα Κοινὸν καὶ Ἑλληνικὸν βρίσκονται σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Τὸ πρόγραμμά τους γενικά. Σχολεῖο στὸν Ἀθῶνα.

30. Βουκουρέστιον, τῇ 16 Αὐγούστου 1810.

Α' 45-48, 49.

Δημόσιες ἐξετάσεις (7.7.1810) στὸ Λύκειο Βουκουρεστίου, παρουσίαι ἀρχόντων καὶ λαοῦ. Ἐκφωνεῖται λόγος ἀπὸ τὸν διδασκαλὸ Ἀθανάσιον Ἰωάννου καὶ προβάλλεται ἡ προσωπικότητα τοῦ Μητροπολίτου Ἰγνατίου, ἡ δράση του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν παιδεία. Ὁ Μητροπολίτης, προσφωνῶντας τοὺς μαθητὲς, τοὺς παρακινεῖ νὰ μορφωθοῦν μὲ ἐπιμέλεια πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος. Ἀκολουθεῖ ἡ ἐξέταση τῶν μαθητῶν σὲ ὅλα τὰ μαθήματα, ὁ ἔπαινος καὶ ἡ βράβευση. Προσφέρονται δῶρα σὲ διδασκάλους καὶ μαθητὲς. Καθιέρωση συνεστιάσεως κάθε ἑβδομάδα Μητροπολίτου-Διδασκάλων. Διδάσκαλοι: Κων/νος Βαρδαλάχος, Ἀθανάσιος Ἰωάννου καὶ Κυριακὸς Ἰωάννου. Διδασκόμενα μαθήματα: Γεωμετρία, Ἀλγεβρα, Ἀριθμητικὴ, Ρητορικὴ, Γεωγραφία, Φυσικὴ Ἱστορία, Ἑλληνικὴ γλῶσσα. (Προτείνεται ἔδρα Φιλολογίας).

31. Βουκουρέστιον, τῇ 3 Δεκεμβρίου 1810.

Α' 49-50.

Εἰδήσεις γιὰ τὴν Γ' Συνέλευση τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας. Δεξιὼση Ρώσου Ἀρχιστρατήγου. Ὁμιλίαι, παρουσίαση ἐργασιῶν διδασκάλων, ἀπονομὴ διπλώματος ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη, πειράματα ἀπὸ μαθητὲς, ἀνάγνωση διατριβῶν. Διδάσκαλοι: Κων/νος Βαρδαλάχος, Ἀθανάσιος Ἰωάννου, Νικόλαος Σάββα. Ἐποπτικὸ προσωπικὸ Λυκείου: Γεώργιος Σλατινιάνος, Πρόεδρος. Μητροπολίτης Ἰγνατίος, Ἐφορος.—Ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας: Πίνακες γεωγραφικοί, μηχανεὲς πειραματικῆς Φυσικῆς.

32. Σμύρνη 1810, Δεκεμβρίου 15.

Α' 57-58.

Εἰδήσεις γιὰ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο Σμύρνης. Διδάσκαλοι ἐπτά· μαθηταὶ ἑκατὸν πενήντα. Ἀρχιδιδάσκαλοι: Κωνσταντῖνος Κούμας, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος. Διδασκόμενα μαθήματα: Φιλοσοφία, Ἐπιστήμες, Ἑλληνικὴ γλῶσσα, Ρητορικὴ, Ποιητικὴ, Λογικὴ, Γεωγραφία.

33. Βουκουρέστιον. Συνέλευσις α' τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν κβ' τοῦ Ἰουλίου μηνός, τῷ αὐτῷ ἔτει.

Α' 58-65, 66-75, 75-76.

Συνέλευση στὸ Λύκειο. Τὰ ὀνόματα τῶν Μελῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας, τῶν διδασκάλων, τὰ διδασκόμενα μαθήματα σύμφωνα μὲ τὸ ὠρολόγιό πρόγραμμα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν κατὰ μάθημα (σ. 58-65). Παρατίθεται ὁ ἀναλυτικὸς κανονισμὸς (διάταξις) τοῦ Λυκείου. Τὸ ἔργο τῶν ἐφόρων (σ. 66-75). Εἰδικότερα γίνεται λόγος γιὰ τὴ διαίρεση τῶν μαθητῶν, τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, τὸ σκοπὸ τῆς διδασκαλίας καὶ τὸν τρόπο διδασκαλίας τῶν χειμένων. Τονίζεται ἡ ἀνάγκη προγραμματισμοῦ τῆς διδασκόμενης ὕλης. Καθορίζεται στὴ συνέχεια τὸ ἔργο τῶν διδασκάλων καὶ ὑποδιδασκάλων καὶ προτείνεται ὁ θεσμὸς τοῦ παιδαγωγοῦ κατ' οἶκον. Βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν πρόοδο τῶν μαθητῶν θεωρεῖται ἡ συνεργασία διδασκάλων - γονέων. Γίνεται ἐπίσης λόγος γιὰ τήρηση βιβλίων ἀπουσιῶν τῶν μαθητῶν, γιὰ τίς γιορτὲς καὶ τίς διακοπὲς τῶν μαθημάτων. Ὡς γλῶσσα γίνεται δεκτὴ ἡ ὀμιλουμένη, «διότι ὅσοι ἡξέυρουσιν τὴν νῦν, εὐκολώτερον καταλαμβάνουσιν τὴν παλαιὰν γλῶσσαν» (σ. 72). Σεβασμὸς τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους. Σκοπὸς τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν. Τὸ θέμα τοῦ φόρτου καὶ τὸ δικαίωμα ἐπιλογῆς τῶν μαθημάτων. Στὶς δημόσιες ἐξετάσεις διαβάζεται κατάλογος μαθητῶν καὶ καθορίζεται ὁ τρόπος ἐξετάσεως. Ἐξετάζονται στὰ μαθήματα ἐπιλογῆς τους, καὶ μετὰ ἀπὸ ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὸν ἔφορο «μαρτυρικὸν γράμμα» τοῦ διδασκάλου γιὰ τὸ μάθημα ποὺ παρακολούθησε ὁ μαθητής. Οἱ μαθητὲς σπουδάζουσιν ἀπαραίτητα τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ μιὰ εὐρωπαϊκὴ. Ἀμελεῖς καὶ κακοήθειες «παιδεύονται» καὶ τελικὰ, ἂν δὲ διορθωθοῦν, ἀπομακρύνονται. Ἐπιμελεῖς καὶ σεμνοὶ τιμῶνται μὲ «ἐξαιρέτων ὀνομασίαν», μὲ «πρωτοκαθεδρίας» κ.ἄ.τ. Γίνεται ἀναφορὰ στὴν τεχνολογία τῶν μερῶν τοῦ λόγου, στὴν «ἀντίστροφη τεχνολογία», καὶ συνιστάται νὰ γράφουν χωρὶς βιβλίον γιὰ νὰ γυμνάζεται ἡ μνήμη, ἡ γλῶσσα καὶ τὸ χέρι. Διδάσκαλοι: Κ. Βαρδαλάχος, Ἀθ. Ἰωάννου Βογορίδης, Κυρ. π. Ἰωάννου, Μ. Κοκκίνης, Μ. Βυζάντιος, Λωρανσών, Ν. Σάββα, Β. Νικολάου, Ἰ. Κυνώψης, Γ. Σκεῖας, Ἀ. Κωνσταντῖνου, Δ. Ραδουλέσκου («ἐπιστάτης ἀσθενέστερων μαθητῶν»). Διδασκόμενα μαθήματα: Ἐπιστήμες· Μαθηματικὴ, Φυσικὴ, Χημεία, Φυσικὴ Ἱστορία, Γεωγραφία, Μεταφυσικὴ, Λογικὴ, Ἠθικὴ.

Φιλολογία: Ρητορική, Ποιητική, Ίστορία, Μυθολογία, Αρχαιολογία, Γλῶσσες: Ἑλληνική, Λατινική, Ρωσική, Γαλλική, Γερμανική. Μαθητές: ἀριθμῶς τους (σ. 65). δικαίωμα ἐπιλογῆς μαθημάτων (σ. 65, 66, 74)· καθήκοντα (σ. 74-75)· διαίρεση ἀρχαρίων σὲ δυὸ περιόδους (σ. 70-72)· ἐργασίες (σ. 66 καὶ 68)· ποινὲς (σ. 72)· βράβευση (σ. 74)· διδάσκαλοι ἀρχαρίων (σ. 66). *Δημόσιες ἐξετάσεις* (σ. 75-76).

34. Βουκουρέστιον τῇ α' Ἰανουαρίου. Δευτέρα Συνέλευσις τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν ιε' τοῦ Ὀκτωβρίου 1810.

Α' 86-90.

Συνέλευση τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας Βουκουρεστίου καὶ συζήτηση γιὰ τὴν ἀρχαία καὶ κοινὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Τονίζεται ἡ ἀναγκαιότητα ἐκμαθήσεως τῆς ὁμιλουμένης καὶ ὄχι τῆς ἀρχαϊκῆς, γιὰτὶ ἀποφεύγεται ἡ ἀπώλεια χρόνου καὶ προσφέρονται περισσότερες γνώσεις στὸ μαθητὴ. Προτείνεται ἡ ἔκδοσις φιλολογικῆς ἐφημερίδας μὲ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ἀνθ. Γαζῆ, γιὰ νὰ κοινολογοῦν οἱ σοφοὶ τοῦ Γένους τὶς ιδέες τους. Παρακαλεῖται ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς νὰ στέλνει ἀπὸ μία ἐφημερίδα δωρεὰν στὰ σχολεῖα τοῦ Γένους, καὶ νὰ ζητᾷ πληροφορίες γιὰ τὴν κατάστασις τοῦ κάθε σχολείου: πόσους καὶ ποιους διδασκάλους ἔχει· πόσους μαθητές· τί διδάσκονται· ποιά ἡ πρόδοός τους· ποιά ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἐπιτηρητῶν τῶν σχολείων κ.τ.τ. Διδασκόμενα μαθήματα: Λογικὴ, Φυσικὴ, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Ἱστοριογραφία, Ἀριθμητικὴ. Διδάσκαλος: Κοκκίνης. Ἐφαρμογὴ ἀλληλοδιδασκαλίας.

35. Ἀγγελία.

Α' 157-159.

Ἀπὸ Βουκουρέστι (22 Μαρ. 1811). Δ' Συνέλευση τῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρείας. Ἀπὸ τοὺς διδασκάλους Κ. Βαρδαλάχο, Ν. Σάββα καὶ Ἀ. Ἰωάννου προσφέρονται ἔργα τους, πρωτότυπα ἢ μτφρ. (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ Ρουσσώ, ὁ *Αἰμίλιος*). Ἀφοῦ ἐγκριθοῦν, θὰ τυπωθοῦν. Ἀποφασίζεται νὰ μεταφραστῇ ξένο σύγγραμμα γιὰ Παγκόσμια Ἱστορία. Ἐπισημαίνεται ἡ ἀνάγκη ἐκδόσεως βιβλίων καὶ γιὰ ἄλλους κλάδους.

36. Βουκουρέστιον. Ἱστορία τῆς ἐξετάσεως τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ Λύκειον. τῇ 15 Ἰουλίου 1811.

Α' 338-343.

Λόγος τοῦ διδασκάλου Κ. Βαρδαλάχου ἐπαινετικὸς γιὰ τὸν ἱδρυτὴ τοῦ Λυκείου, τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιο. Ἐξέταση τῶν μαθητῶν. Λόγος τοῦ Ἰγνατίου, στὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἀπονέμονται τὰ βραβεῖα σὲ διδασκάλους, ὑποδιδασκάλους

καὶ μαθητές. Διδασκόμενα μαθήματα: Ἑλληνικὴ γλῶσσα, Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία, Φυσικὴ, ξένες γλῶσσες: Γαλλικὴ καὶ Ρωσικὴ. Διδάσκαλοι: Κ. Παπᾶ Ἰωάννου, Ν. Σάββα Πίκολος, Μ.Π. Κοκκίνης, Ἀ. Βογορίδης, Κ. Βαρδαλάχος, Μαθητές: Δημήτριος Παύλου ἐκ Κοζάνης, Δημήτριος Γεωργίου ἐκ Δακίας, Κων/νος Κρετζουλέσκος ἐκ Δακίας, Μιχαὴλ Δάρβαρις ἐκ Δακίας, Κων/νος Ἀποστόλου ἐκ Δακίας, Μιχαὴλ Βασιλείου ἐκ Δακίας, Γεώργιος Χ. Γεωργίου, Γεώργιος Ἰωάννου ἐκ Δακίας, Δημήτριος Βόϊκου ἐκ Δακίας, Κων/νος Ἰωάννου ἐκ Δακίας, Κων/νος Ἀθανασίου ἐκ Κων/λεως, Χρῆστος Μουστακὸφ ἐκ Γαβρόβου, Θωμᾶς Σιατιστεύς, Σπυρίδων Στεφάνου, Γεώργιος Σκευὰς Βυζάντιος, Βασίλειος Νικολάου ἐκ Ρουχτζουκίου, Ἰωάννης Κυνώψης ἐκ Δακίας, Ἀλέξιος Κωνσταντίνου ἐκ Σιστοβίου.

37. Ἀγγελίαι.

Α' 343-344.

Μετὰ τὴ φροντίδα τοῦ Μητροπολίτου Ἰγνατίου τὸ Λύκειο Βουκουρεστίου ἀποκτᾷ τὴ βιβλιοθήκη του.

38. Ἀγγελίαι.

Α' 361-369.

Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη (10.9.1811) γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῶν γραμμάτων στὸ ὑπόδουλο ἔθνος. Ἐπαναστάσις τῆς Πατρίδος. Ὑπογραμμίζεται ἡ συμβολὴ τῆς στῆν ἑλληνικὴ παιδεία (αὐτὸ πρῶτον σχολεῖον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος) καὶ ἡ ἀκτινοβολία τῆς μετὰ δασκάλους καὶ μαθητὰς σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Χορηγοὶ τῆς σχολῆς οἱ Γουναράδες τῆς Πόλης. Διδάσκαλοι: Μακάριος (Καλογεράς, ὁ ἰδρυτής), Γεράσιμος (ὁ ἀπὸ Ψαμμοθείων Κων/λεως), Βασίλειος Κουταληνός, Δανιὴλ Κεραμεύς, Παῖσιος Καραπατάς, Μισαὴλ (Μαργαρίτης).

39. Σμύρνη.

Α' 389-392.

Δημοσιεύεται «Ἐκθεσις τῶν μαθημάτων ὅσα σὺν Θεῷ Ἁγίῳ μέλλουσι νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον κατὰ τὸ τρίτον τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἔτος...» (19 Αὐγούστου 1811) γραμμένη ἀπὸ τὸν Κούμα καὶ θυροκολλημένη στὸ σχολεῖο. Πανηγυρικὴ ἑναρξὴ τοῦ τρίτου ἔτους λειτουργίας του μετὰ συμμετοχὴ πολλῶν ἐπισήμων καὶ κοινοῦ: Παράκλησις στὴ Θεοτόκο, λόγος τοῦ Κ. Οἰκονόμου (περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης). Τὸ Γυμνάσιο (προστατεύεται θερμῶς) ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Μουρούζη, καὶ ἰδιαίτερα τὸν Δημήτριο. Ὁρολόγιον καὶ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα. Διδάσκαλοι καὶ μαθήματα: Στέφανος Οἰκονόμος, ἱατρὸς (Φυσικὴ Ἱστορία καὶ Χημεία), Κ. Μ. Κούμας (Μαθηματικά,

Φυσική, Ἡθική, Μεταφυσική, Γεωγραφία), Κ. Οἰκονόμος, ὁ Πρεσβύτερος (ΑΕ, Κατήχηση, Γραμματικά: Ρητορική, Ποιητική κ.λπ., Λατινικά). Ὑποδιδάσκαλοι (βοηθοὶ τοῦ Κ. Οἰκονόμου γιὰ τὶς κατώτερες τάξεις): Ἀποστόλιος Σμυρναῖος, Ἀναστάσιος Ἰθακήσιος, Νικόλαος Σμυρναῖος, Κωνσταντῖνος Ἰθακήσιος, Χριστόδουλος Θετταλός.

40. Κωνσταντινούπολις. Ἀπόσπασμα ἐκ τινος ἐπιστολῆς Μιχαήλ Δ. τοῦ Σχηᾶ, πρὸς τὸν ἐκδότην τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Α' 399-400.

Εἰδήσεις (13 Σεπτεμβρίου 1811) γιὰ τὰ σχολεῖα Χίου, Πάρου καὶ Σιγῶν. Παραίτηση τοῦ Ἀθανασίου Παρίου ἀπὸ τῆ σχολῆς τῆς Χίου καὶ «μεταρρυθμίσῃ» τῆς μὲ πρόσληψιν 9 διδασκάλων καὶ πρόσκληση τοῦ Βάμβια ἀπὸ τὸ Παρίσι. Διδάσκαλοι Χίου: Ἰ. Σελεβῆς (Φιλοσοφία), Ἀντώνιος, πρεσβύτερος (Φιλοσοφία), Θεοδόσιος (καὶ ἄλλοι πέντε, τῶν Ἑλληνικῶν. Καὶ ἕνας γιὰ τὰ Ἰταλικά).

41. Σμύρνη.

Β' 12-14.

Ἀνταπόκριση (20 Σεπτεμβρίου 1811) γιὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν (καὶ τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον). Διδάσκαλοι: Τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Ἱερόθεος (Δενδρινός), Χρῦσανθος (Καραβίας), Θεόφιλος (Καῖρης) μνημονεύεται καὶ ὁ δάσκαλός του Βενιαμίν, Γαβριήλ (ἐκ Βρουύλων), Δημήτριος Ὀλλανδός, Μπατῆς ἀπὸ τῆ Φώκαια, καὶ δύο ὑποδιδάσκαλοι. Τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου: Κ. Κούμας καὶ Κ. Οἰκονόμος. Διδασκόμενα μαθήματα: Ρητορική, Ποιητική, Θεολογία, Ἐπιστημονικά, Γραμματικά.

42. Νίζνα.

Β' 14.

Ἔρανος τῶν μελῶν τῆς ἑλληνικῆς παροικίας γιὰ τὴν ἵδρυση σχολείου καὶ βιβλιοθήκης στὴ Νίζνα μὲ προτροπὴ τοῦ Στέφανου Μπούμπα.

43. Πολύκαρπος, Ἐπιστολὴ Γραικοῦ τινος περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου. Πρὸς τὸν Α.Δ. εἰς Βιένναν, ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Β' 30-32, 33-34.

Πληροφορίες γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου Σμύρνης (καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς). Διδάσκαλοι: Χρῦσανθος (Καραβίας), Θεόφιλος (Καῖρης) τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Κ. Κούμας, Κ. Οἰκονόμος τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου. Ὑποδιδάσκαλοι: Ἀποστόλιος Σμυρναῖος, Ἰωάννης Πελοποννή-

σιος (Κοικκώνης), Ἀναστάσιος Ἰοακήσιος, Δημήτριος Θετταλός, Διδασκόμενα μαθήματα (καὶ διδακτικὰ βιβλία): Μαθηματικά, Φυσικά, Φιλοσοφία, Ἑλληνικὴ γλῶσσα, Λατινικὴ γλῶσσα, Λογική, Γεωγραφία, Ἱερὰ Κατήχηση, Ἱστορία Ἑλλάδος.

44. Νίζνα.

Β' 53.

Κατάθεση ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κοινότητα 50 χιλιάδων ρουβλίων ὑπὲρ τοῦ σχολείου. (Ἰδρυτὴς ὁ Στέφανος Μπούμπας). Δῶρο τοῦ Αὐτοκράτορα.

45. Κούμας Κ.Μ., Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν σεβασμιότατον ἐκδότην τοῦ Α. Ἑρμοῦ. Ἐκ Σμύρνης τὴν 14 ᾽ Νοεμβρίου 1911.

Β' 75-80.

Ἀναφέρεται στὴ διαμάχη τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης καὶ παρέχει πληροφορίες γιὰ τὰ σχολεῖα Χίου, Κυδωνιῶν καὶ Καισαρείας. Ὁ αὐξανόμενος ζῆλος τῶν φιλογενῶν γιὰ τὴν καλύψεω ὁργάνωσι τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ ἡ προσπάθειά τους γιὰ ἐκδοσὴ διδακτικῶν βιβλίων. Ἐφοροὶ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου: Στέφανος Ράλλης, Ἀθανάσιος Κλοικκώνης, Ἰωάννης Ἀλφιέριος. Μέτοχοι τῆς ἐταιρείας γιὰ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιον: Γεώργιος Ὁμηρος, Δημήτριος Τουφεξόγλους, Φίλιππος Κάππαρις, Ἡλίας Βαλῆς. Διδάσκαλοι: Θεόφιλος Καίρης (Εὐαγγελικῆς), Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος (Κυδωνιῶν), Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, Νεόφυτος Βάμβας, Ἰωάννης Σελεπῆς (Χίου), Κ. Κούμας, Στ. Οἰκονόμου, Κ. Οἰκονόμος (Φιλολογικοῦ Γυμνασίου). Μαθητῶν ἀριθμός: 200 περίπου (ντόπιοι καὶ ξένοι). Προστάτες τῆς παιδείας: Ὁ Ἱγνάτιος Οὐγγροβλαχίας, ὁ Νικομηδείας, ὁ Δέρκων, ὁ Σεργῶν, ὁ Διονύσιος Καλλιάρχης, ὁ Διονύσιος Χίου, Δωρόθεος ὁ Πρώτος Μητρ. Φιλαδελφείας, ἡ οἰκογένεια Μουρούζη καὶ κυρίως ὁ Δημήτριος.

46. Εἰδήσις.

Β' 113-116.

Πληροφορίες γιὰ ἔδρυσιν Σχολείων καὶ Γυμνασίων σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαίτερα σχολείου καὶ βιβλιοθήκης στὸν Ἅγιο Ἰωάννη τοῦ Ἀστρους ἀπὸ τὸ Δημήτριον Καρσιώτη, ἐγκατεστημένο στὴν Τεργέστη, ποῦ στέλνει τὸν ἀντιπρὸς τοῦ Προκόπιου στὴν Παβία, νὰ σπουδάσῃ Φιλοσοφία καὶ Μαθηματικά, γιὰ νὰ διορισθῇ, ἐπιστρέφοντας, διδάσκαλος στὸ σχολεῖο τοῦ Ἀστρους. Μνημονεύονται ἐπίσης τὰ σχολεῖα: Κουροῦ Τσεσμέ, Νίζνης, Χίου.

47. Βαρδαλόχος Κ., Εϊδήσις.

Β' 116-119.

Παρουσιάζοντας τὴν ἐκδοσὴ τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς τοῦ ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται σὲ θέματα διδακτικῆς τοῦ μαθήματος καὶ συγγραφῆς διδακτικῶν βιβλίων.

48. Σμύρνη.

Β' 129-133.

Ἐξετάσεις στὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο μὲ πολυπληθὲς ἀκροατήριον (Ἰαν. - Φεβρ. 1812). Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κ. Κούμα καὶ τοῦ Σ. Οἰκονόμου ἐξετάστηκαν στὸν ἠλεκτρισμὸ καὶ μαγνητισμὸ, στὰ οὐράνια σώματα καὶ στὴ Χημεία, στίς κωνικὲς τομῆς, στὸν ἀπειροστικὸ καὶ ὀλοκληρωτικὸ λογισμὸ.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Κ. Οἰκονόμου ἐξετάστηκαν "Ομηρο, Δημοσθένη καὶ Ξενοφῶντα. Ἡ βαθμολογία (ἄριστα ἢ καλῶς) περνοῦσε στὴ βίβλο τιμῆς. Σύντομοι λόγοι-γυμνάσματα τῶν προχωρημένων μαθητῶν στὴν ὁμιλουμένη. Προσφωνήσεις ἀπὸ τοὺς Κ. Κούμα καὶ Κ. Οἰκονόμου, ἐγκωμιαστικὲς γιὰ τοὺς Συμυρναίους ποὺ στηρίζουν τὸ ἔργο τοῦ Γυμνασίου. Ὄνόματα μαθητῶν: Γρ. Αἰνιάν, Ἐλευθέριος Συμυρναῖος, Ἀναστάσιος Ἰθακήσιος, Ἰ. Παλλάδης, Δ. Φωτίλας, Ἰ. Παναγιώτου, Δ. Οἰκονομίδης, Παναγιώτης Ρόδιος, Νικόλαος Συμυρναῖος, Δ. Κροτήρ, Γ. Σταυρινός, Ἀντώνιος Χῖος. Ἀριθμὸς μαθητῶν: 304.

49. Νεκρολογία.

Β' 133.

Ἀναγγελία θανάτου (11.2.1812) τοῦ Χρυσάνθου Ἰθακησίου, διδασκάλου Σμύρνης.

50. Ν., Περὶ τοῦ ἐν Σμύρνη Φιλολογικοῦ Γυμνασίου.

Β' 139-149.

Συμπληρωματικὲς πληροφορίες (ἀπὸ Κων/πολη, 21.2.1812) γιὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴ ἀνθιστὴ τῆς Σμύρνης καὶ τὰ πρόσωπα, ποὺ διεδραμάτισαν ἰδιαιτέρου ρόλου. Διχόνοιες τῶν Συμυρναίων γύρω ἀπὸ τὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ καὶ τὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο. Μετάκληση καὶ δράση τοῦ Κ. Κούμα. Ἀναφορὲς στὴν ἐκπαιδευτικὴ κίνηση ἄλλων πόλεων.

51. Κωνσταντινούπολις.

Β' 156-159.

"Ἰδρυση σχολείου (Ἑλληνικῶν καὶ Φιλοσοφικῶν μαθημάτων) στὴν Ἰδρυα ἀπὸ τὸν φιλογενῆ Γ. Δ. Βούλγαρη. Θεσμὸς Παιδαγωγοῦ. Διδάσκαλοι: Παρ-

θένιος καὶ Νικηφόρος (μαθηταὶ τῶν Γρηγορίου Σαράφῃ καὶ Βενιαμὶν Λεσβίου τῆς Σχολῆς Κυθωνίων. Ἀριθμὸς μαθητῶν περὶ τοὺς 70. Πρὸς τὸ παρὸν διδάσκονται εἰσαγωγικὰ μαθήματα ἑλληνικῆς γλώσσας μὲ προοπτικὴ γιὰ «ἐπισημονικά».

52. Ζήτημα.

Β' 159.

Ἀγγελία ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κοινότης Μισκόλτζας (Οὐγγαρία) ζητᾷ δάσκαλο τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας μὲ ὀρισμένο μισθὸ καὶ κατοικία.

53. Προσαλέντης, Σ.Π.Δ., Ἐπιστολὴ ἐκ Κερκύρας.

Β' 190-192.

Ἀπὸ τὸν «ἐπιστάτη τῆς ἐν Κερκύρᾳ δημοσίου Σχολῆς καὶ ἐξ Ἀπορορήτων τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας». Πληροφορίες γιὰ τὰ δύο ἰδρύματα. Τὰ περισσότερα ἐγχειρίδια τῆς Ἀκαδημίας εἶναι γραμμένα ἰταλιστὶ καὶ ἄλλα γαλλιστὶ. Τοῦτο ἀποδίδεται στὴν μακροχρόνιαν πίεση τῆς Ἑνετοκρατίας. Κατάλογος τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας. Μαθήματα καὶ διδάσκαλοι τοῦ δημοσίου σχολείου (Ἀνδρέας καὶ Παναγιώτης Ἰδρωμένοι: Ἑλληνικά. Ν. Μαυροματῆς: Μαθηματικά, Ἑλληνικὴ καὶ ἀποελληνικὴ Φιλολογία. Ἰ. Καρανδενός: Μηχανικὴ. Ἰγνάτιος Βάν Μαρούλοβιν: Λατινικά, Ἱστορία. Ἀββᾶς Κανδώνης: Φυσικά. Κανονικὸς Ζαννύνης: Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Κανονικὸ Δίκαιο. Μόρδος: Μαιευτικὴ. Αἰσώνας: Γαλλικά καὶ Ἰταλικά.

54. Κέρκυρα.

Β' 193-195.

Προκήρυξη τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας γιὰ ἀπογραφὴ τῆς πνευματικῆς δραστηριότητος τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν ἡλικίαν καὶ ἐξῆς (σὲ σχολεῖα, βιβλιοθήκες, τυπογραφεῖα) καθὼς καὶ βιογραφικῶν στοιχείων καὶ συγγραμμάτων τῶν «πεπαιδευμένων Γραικῶν». Μνημονεύονται τὰ σχολεῖα Ἰωαννίνων, Πάτμου, Σμύρνης, Κωνσταντινουπόλεως, Βουκουρεστίου, Ἰασίου κ.ἄ. Σχολικὸς Βιβλιοθήκης: Ἰωαννίνων, Ζαγοράς, Μηλεῶν, Βουκουρεστίου, Φιλολογικοῦ Γυμνασίου Σμύρνης, Χίου, Θεσσαλονίκης.

55. Ἡ ἐν Μισκόλτζῃ (πόλις τῆς Οὐγγαρίας) κοινότης τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας συνέστησεν Ἑλληνικὸν σχολεῖον.

Β' 352.

Προσκαλεῖ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς ποὺ μένουσιν ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ, νὰ στείλουν τὰ παιδιὰ τους, γιὰ νὰ διδασκοῦν τὴν ἀρχαίαν καὶ νεώτερη ἑλληνικὴ γλῶσσαν.

56. Σχινῆς Μιχαὴλ Γ., Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι.

Γβ' 17-20 (πρβλ. 52 κ.έ.).

Ἀνταπόκριση ἀπὸ Βουκουρέστι (5 Ἀπρ. 1813). Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἡγεμόνος Ἰ. Καρατζᾶ γιὰ τὴν παιδεία. Δέχτηκε ἐπισκεψῆ τῶν Καθηγητῶν τοῦ Λυκείου. Διόρισε 4 ἐπιτρόπους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνει ἐπιστολὰς γιὰ τὰ καθήκοντά τους (τὴν πρόσληψη καταλλήλων διδασκάλων, τὴν ἐποπτεία τοῦ ἔργου τους, τὴν πρόνοια, τὴ βράβευση ἢ τὸν ἔλεγχο τῶν μαθητῶν, τὴ βελτίωση τῶν σπουδῶν, τὴν ὀργάνωση δημοσίων ἐξετάσεων, τὴν αὐξηση τῶν πόρων τοῦ σχολείου, τὴν δημιουργία συστηματικῆς βιβλιοθήκης, τὸν ἐξοπλισμὸ μὲ ὄργανα φυσικῆς κ.τ.τ.).

57. Παπαδόπουλος Ἰωάννης (Δημητρεὺς), Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι. Πρὸς τὸν Ἐκδότην τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ.

Γβ' 53-64 (πρβλ. 17-20).

Ἐπιστολὴ ἀπὸ Βουκουρέστι (5 Μαΐου 1813). Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν παιδεία τοῦ ἡγεμόνος Ἰ. Καρατζᾶ: ἐφρόντισε τὸ Λύκειο, ὅρισε ἐφόρους, καὶ ζήτησε νὰ γίνουν δημόσιες ἐξετάσεις (Ἀλληλογραφία μεταξὺ ἐφόρων καὶ διδασκάλων. Πιτάκιο τοῦ ἡγεμόνος: θεσπίζονται ἐξετάσεις καὶ βραβεῖα ὡς κίνητρα προόδου, γιὰ νὰ ἀναδειχθῇ τὸ ἔργο τῶν διδασκάλων καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν μαθητῶν). Ἐπιστημότητα τῶν ἐξετάσεων. Ὀμιλίες τοῦ μεγάλου Γραμματικοῦ καὶ Ἐφόρου τοῦ Λυκείου Μ. Σχινᾶ καὶ τοῦ Κ. Βαρδαλάχου, ποὺ ἐγκωμιάζουν τὸν ἡγεμόνα γιὰ τὸ ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐνδιαφέρον του. Ἐναρξὴ τῶν ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τοῦ Βαρδαλάχου μὲ πειράματα Φυσικῆς, Ἀριθμητικῆ, Γεωμετρίας, Φιλολογίας, Γεωγραφίας. Ἐξέταση τῶν μαθητῶν τοῦ Κυριακοῦ στὴ Γραμματικὴ καὶ στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὀνόματα μαθητῶν κατὰ τάξη. Ἐπιστολὴ ἐφόρου Δ. Σχινᾶ γιὰ τὴ βράβευση διδασκάλων καὶ μαθητῶν ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα.

58. Εἴδησις ἀπὸ Βουκουρεστίου.

Γβ' 115-116.

Ἀναφέρεται στὴ διδασκαλία τῆς Φιλοσοφίας στὰ σχολεῖα Ἰασιίου (ὅπου προσκλήθηκε νὰ διδάξῃ ὁ Στέφανος Δούγκας), Κουρούτσεσμὲ (ὅπου προσκλήθηκε Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος) καὶ Μηλεῶν Πηλίου (μὲ σχολάρχῃ τὸν Γρηγόριο Κωνσταντᾶ).

59. Καπετανάκη ἀδελφοὶ [Μανουὴλ καὶ Κυριακὸς] Πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς Ἑλλήνας.

Γβ' 130-133.

Ἀναφορὰ στὴν εὐρωπαϊκὴ Παιδαγωγικὴ, ποὺ μὲ τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας

φωτίζει καὶ ἑναρμονίζει τὴν κοινωνία. Πολλοὶ Νεοέλληνες ἀντλοῦν ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ καὶ τὰ διοχετεύουν στὴν πατρίδα. Στὰ πλαίσια αὐτὰ ἐκδόθηκαν ἀπὸ τοὺς δύο ἀδελφοὺς ἡ *Παιδικὴ Γεωγραφία* τοῦ Γασπάρεως καὶ ἡ *Παιδικὴ Εἰκονολογία* τοῦ Βέρτουχ, συγγράμματα πολυδάπανα, προσιτὰ στοὺς πλούσιους ὁμογενεῖς. Τοῦτο ἀναγνωρίζουν ὡς πρόβλημα καὶ δηλώνουν ὅτι θὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴ λύση του (μὲ ἔδρυση βιβλιοθηκῶν). Τέλος ὀρίζουν τοὺς κατὰ πόλεις ἀντιπροσώπους τους.

60. Α.Κ., Βιβλία νεοφανῆ.

Γβ' 177-180.

Βιβλιοκρισία γιὰ τὴν ἔκδοση ἀπὸ τὸν Νεοφ. Δούκα *Ἡρωδιανοῦ, Ἀττικῶν Ρητόρων καὶ Παιδαγωγίας* (= στοιχειωδῶν μαθημάτων τῶν παιδῶν εἰς τὸ ἀναγινώσκειν καὶ νοεῖν ὁπωσοῦν). Ἐπικρίνεται ὁ ἐκδότης γιὰτὶ στὰ προλεγόμενά του κρίνει αὐστηρὰ τίς Γραμματικὲς τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοκεφάλου, τοῦ Γερμανοῦ Βουτμάννου (μτφρ. Στ. Οἰκονόμου), τίς Φυσικὲς τοῦ Βαρδαλάχου καὶ τοῦ Κούμα καὶ τὴν ἔκδοση Ἰσοκράτους ἀπὸ τὸν Κοραῖ. Ὁ ἐκδότης παρουσιάζεται ἀρκούμενος στὰ *«Καλὰ Γραμματικὰ»* καὶ συκοφαντεῖ τὸν Κοραῖ ὅτι ἐμποδίζει τὴ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

61. Ἐκθεσις τῶν μαθημάτων, ὅσα σὺν Θεῷ Ἁγίῳ μέλλουν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον Σμύρνης κατὰ τὸ πέμπτον τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἔτος, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἑλευσομένου μηνὸς Σεπτεμβρίου.

Γβ' 275-277.

Τοῦ Κ. Κούμα ἀπὸ Σμύρνη, 5 Σεπτεμβρίου. Τὰ προγράμματα τῶν Κούμα, Στ. Οἰκονόμου, Κ. Οἰκονόμου. Ἡ διδασκαλία στὴν ὁμιλουμένη. Διδακτικὰ βιβλία. Βοηθὲς καὶ Ὑποδιδάσκαλοι τοῦ Κ. Οἰκονόμου. Μαθήματα κορμοῦ. Διορισμὸς γραμματέως καὶ θυρωροῦ. Πανηγυρικὸς ἐορτασμὸς κατὰ τὴν ἑναρξὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους μὲ παράκληση στὴν Παναγία καὶ ὁμιλία τοῦ Κ. Οἰκονόμου.

62. Κύριλλος (Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως), Φιλολογικαὶ ἀγγελίαι.

Γβ' 306-308.

Συνοδικὸ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου, μὲ τὸ ὁποῖο προσκαλεῖ τὸν Κ. Κούμα νὰ ἀναλάβῃ τὴ σχολαρχία τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, καὶ τὸν Κ. Οἰκονόμο τὴ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς καὶ τῆς Ρητορικῆς.

63. Γαζής "Ανθιμος, Φιλολογία. 'Επιστολή πρὸς Δανιὴλ τὸν Φιλιππίδην.

Δ' 7-17.

Δίνει πληροφορίες γιὰ τὴ Βασιλικὴ 'Ακαδημία τῶν 'Επιστημῶν τοῦ Μονάρχου. 'Επισυνάπτεται ἐπιστολὴ τοῦ Εἰρηναίου Θηροῦ πρὸς τὸν Γαζῆ, στὴν ὁποία ἀναγγέλλει τὴν ἐκλογὴ ὡς ἐταίρων τῶν Γαζῆ, Κοραΐ καὶ Μουστοξύδη, καθὼς καὶ τὴ συμμετοχὴ του σὲ εὐρύτερο σχέδιο καταρτίσεως 'Ελλήνων διδασκάλων, καὶ τὴν ἀποστολὴ βιβλίων του πρὸς τὴ δημόσια Βιβλιοθήκη τῆς Χίου (Γραμματικὴ... πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων κ.τ.τ.).

64. Βιβλιογραφία.

Δ' 25-32.

Παρουσιάζεται ἀναλυτικὰ ἡ Ρητορικὴ τοῦ Νεοφ. Βάμβα (Παρίσι 1813), καθὼς καὶ ἄλλες ἐκδόσεις ΑΕ συγγραφέων, Γραμματικῆς, Γεωγραφίας κ.λπ. Μνημονεύονται διδασκαλοὶ ὀνομαστῶν σχολείων τῆς ἐποχῆς (Κυδωνιῶν, Σμύρνης κ.ἄ.). Πληροφορίες γιὰ μετακινήσεις τους, καὶ γιὰ τὴ μέθοδό τους. Προτείνεται ἐνέλικτη τακτικὴ ὡς πρὸς τὸ γλωσσικόν.

65. Βιβλιογραφία. Τέχνης Ρητορικῆς βιβλία τρία, συνταχθέντα ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου καὶ Πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ τὸ φιλολογικόν τῆς Σμύρνης Γυμνάσιον διδασκάλου τῆς Φιλολογίας εἰς χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου Βιέννη 1813.

Δ' 38-44.

'Αναφορὰ στὴ μαθητεία τοῦ Κ. Οἰκονόμου στὸν Τύρναβο, στὸν διδάσκαλο 'Ιωάννη Πέζαρο, στὸν ὁποῖο ἡ Θεσσαλία χρωστάει μεγάλῃ χάρι, γιὰτὶ ὑπῆρξε πρωτοπόρος στὴν εἰσαγωγὴ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἐνέσπειρε στοὺς μαθητὲς του τὸν ἔρωτα τῆς μαθήσεως. Παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ Οἰκονόμου καὶ παράθεση ἀποσπασμάτων γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τίς περιπέτειες τῆς Ρητορικῆς ἀπὸ τὴν 'Αρχαιότητα ὡς τὴν Τουρκοκρατία. Συμβουλὲς στοὺς νέους νὰ ἀποφεύγουν τοὺς σύγχρονους σοφιστὲς καὶ νὰ συνδυάζουν εὐγλωττία καὶ κοσμιότητα. Πρόκειται γιὰ «τὸ πρῶτον κλασσικὸν βιβλίον τῆς Γραικικῆς γλώσσης». Διατυπώνεται ἡ εὐχὴ καὶ ἄλλοι νὰ γράψουν τέτοιας ποιότητος διδασκτικά βιβλία. 'Ανάγκη παιδαγωγικῶν ἔργων: «πρὸ πάντων δὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ συγγραφῇ ἀπὸ φιλόσοφον τινα ἐν σύστημα περὶ Τάξεως Σχολείου, καὶ πῶς πρέπει νὰ διδάσκονται εἰς αὐτὸ τὰ μαθήματα. Περὶ τούτου, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων συνέγραψαν, κατ' ἐμὲ κοιτῇ, τὰ Περὶ 'Αγωγῆς Στοιχεῖα τοῦ σοφοῦ Νειμαῦρου, ἐφόρου τοῦ ἐν Βερολίῳ ἀνατροφικοῦ γυμνασίου, ἔχουσι τὴν προτίμησιν»...

66. Γαζῆς Ἀνθίμος, Πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς.

Δ' 71-73.

Διακηρύξη Ἀ. Γαζῆ, Γρ. Κωνσταντῶ καὶ Δ. Φιλιππίδῃ γιὰ ἱδρυση Σχολείου τακτικοῦ στὶς Μηλιές τοῦ Πηλίου (Μηλιώτικη Σχολή). Ὡς βάση τοῦ προγράμματος ἡ εὐαγγελικὴ Ἠθικὴ καὶ ἡ Σωκρατικὴ ἠθικὴ Φιλοσοφία. Μαθήματα νὰ παραδίδονται : ἡ ΑΕ γλῶσσα, ἡ «καθ' ἡμᾶς Κοινὴ», ἡ Γερμανικὴ, καὶ ἡ Ἰταλικὴ — γιὰ ὅσους γίνουν ἔμποροι — καθὼς καὶ οἱ Ἐπιστήμες «κατὰ τὴν τάξιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Λυκείων». Προϋπῆρχε σχολεῖο ἤδη ἀπὸ τὸ 1770, μὲ βιβλιοθήκην καὶ οἰκοτροφεῖο. Σχολάρχης ὁ Γρ. Κωνσταντῆς, μὲ βοηθοὺς στὰ Γραμματικά τοὺς Γ. Παπαβασιλείου καὶ Τιμόθεο. Ζητεῖται ἡ συνδρομὴ ὁμογενῶν καὶ φιλελλήνων γιὰ τὸ κτίσιμο τοῦ σχολείου καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς βιβλιοθήκης, ποὺ ἀριθμεῖ πάνω ἀπὸ 8.000 τόμους.

67. Πετροκόκκινος Θ., Σκαρμαγκᾶς Π., Ροϊδῆς Ν., Ἐκ Χίου. Εἰς Παρίσιους. Πρὸς τὸν σεβασμιότατον συμπολίτην κύριον Ἀδαμάντιον Κοραῆν. τὴν 15 Ἰουνίου 1814.

Δ' 73-74.

Οἱ ἐπιτροποὶ τῆς Σχολῆς τῆς Χίου εὐχαριστοῦν θερμὰ γιὰ δωρεὰς βιβλίων, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Κοραῆ καὶ ἀπὸ φιλέλληνες φίλους του.

68. Ἰάσιον.

Δ' 81-92.

Ἐπιστολὴ ποὺ περιγράφει τὴν τελετὴ τῶν δημοσίων ἐξετάσεων στὸ Λύκειο Βουκουρεστίου, παρουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχῃ, τοῦ Μητροπολίτου καὶ πολλῶν ἐπισήμων καὶ λαοῦ (5 Σεπτ. 1814): ὁμιλία τοῦ διδασκάλου Στεφάνου (Δούγκα), ἐξέταση τῶν μαθητῶν ἀπὸ ἐπιτροπὴ (ὀνόματα μαθητῶν καὶ μελῶν ἐπιτροπῆς), ἐπίλογος μαθητοῦ, ἀντιφώνηση τοῦ ἡγεμόνος, καὶ βράβευση διδασκάλων καὶ μαθητῶν.

69. Ἀθῆναι.

Δ' 92-93.

Ἱδρυση ἀπὸ τὸν Ἱατροφιλόσοφο Δ. Ραζῆ «τακτικοῦ» σχολείου στὴν Ἀθῆνα. Ἐπιστολὴ τοῦ διδασκάλου Ἰ. Παλαμᾶ γιὰ τὴν πρόοδο τῶν μαθητῶν, τίς δημόσιες ἐξετάσεις παρουσίᾳ ξένων, τὴ βράβευση ἀπὸ τὴ Φιλόμουσο Ἐταιρεία. Ἱδρυση «φιλοσοφικοῦ σχολείου» ἀπὸ τὰ ἀθηναῖκά μοναστήρια.

70. Ἀθῆναι.

Δ' 97-103.

Τὸ καταστατικὸ τῆς «ἐν Ἀθήναις Φιλομούσου Ἐταιρείας», μὲ κύριο

στόχο τὴν ἐπάνοδο τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν Μουσῶν «εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα». Οἱ ἔφοροι τῆς Ἑταιρείας καὶ κατάλογος 105 συνδρομητῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων.

71. Φιλολογία.

Δ' 123-124.

Ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, (25 Σεπτεμβρίου) γιὰ τὴν πανηγυρικὴ ἑναρξὴ τῶν μαθημάτων τῆς Πατριαρχικῆς τοῦ Γένους Σχολῆς με ἀφορμὴ τὴν ἀνάληψιν τῶν καθηκόντων τοῦ Κ. Κούμα, ὡς διδασκάλου τῆς Φιλοσοφίας. Συνεστίαση, ὅπου παρακάθησαν καὶ οἱ ἐξήντα μαθητὲς τῆς Σχολῆς.

72. Ἀγγελία.

Δ' 137-138.

Διαθήκη τοῦ ἱερομόναχου Ἀμβροσίου Βιτζεμάνου, ἀπὸ τὰ Κύθηρα, γιὰ ἵδρυση σχολείου στὴν πατρίδα του.

73. Οἰκονόμος Κ., Ἀγγελία.

Δ' 138-141.

Ἀπὸ τὴ Σμύρνη (11 Σεπτ. 1814) γιὰ τὴν πανηγυρικὴ ἑναρξὴ τῶν μαθημάτων στὸ Φιλολογικὸ Γυμνάσιο κατὰ τὸ ἕκτο ἀπὸ τὴν ἵδρυσή του ἔτος. Ὁ Κ. Οἰκονόμος ἐκφώνησε λόγον περὶ ἀγωγῆς. Πρόγραμμα μαθημάτων, διδάσκοντες καὶ διδακτικὰ βιβλία.

74. Βασιλείου Ἀλέξανδρος. Πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Σχολῆς Χίου.

Δ' 141-143.

Συνοδευτικὴ ἐπιστολὴς τοῦ Ρ. Prevost (19 Σεπτ. 1814), μετ' τὴν ὁποία ἀναγγέλλει δωρεὰ βιβλίων στὴ βιβλιοθήκη τῆς Χίου.

VII. ΣΠΟΥΔΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

75. Περὶ τῶν σχολείων τῆς Γερμανίας.

Γα' 69-74 (ἀτελειώτο).

Οἱ βαθμίδες τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰ διδασκόμενα μαθήματα, τὰ διδακτικὰ βιβλία. Ὑπάρχουν σχολεῖα γιὰ τοὺς ἀστούς καὶ σχολεῖα γιὰ τοὺς χωρικοὺς· σχολεῖα τοῦ λαοῦ κατώτερα (Kinderschulen) καὶ γιὰ τὰ παιδιά τῶν ἀστῶν ἀνώτερα (Bürgerschulen). Ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπιστατεῖ με ἐπιτυχία στὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ. Ὑπάρχουν κατόπιν σχολεῖα

«ἐπιστημονικά», γὰρ ὅσους ἀκολουθήσουν ἀνώτερα ἐπαγγέλματα. Εἶναι τὰ καλλίτερα τῆς Εὐρώπης. Στὴν κατηγορία αὕτῃ ἀνήκουν τὰ «*Λατινὰ σχολεῖα*», τὰ Γυμνάσια καὶ τὰ Λύκεια. Τέλος ὑπάρχουν τὰ *Πανδιδατήρια* (= Πανεπιστήμια). «Ὅποιος δὲν τελείωσε πανεπιστημιακὴ σπουδὴ, δὲν θεωρεῖται στὴν Γερμανία «*πεπαιδευμένος*».

76. Ἑλλμάουερ, Κάρολος. Εἵδησις περὶ τινος παιδευτηρίου τῶν νέων συσταθέντος κατὰ τὸ 1807 ἔτος δι' ἀδείας Kaisarobasilikῆς, εἰς τὸ ὁποῖον προσετέθη νεωστὶ καὶ ἰδιαίτερα κλάσις διὰ τοὺς Γραικοὺς.

Γβ' 162-164.

Γνωστοποιεῖ τὴν προσθήκην στὸ σχολεῖο τοῦ ἰδιαίτερης τάξεως γιὰ τὰ παῖδιά τῶν ἐξ Ἀνατολῆς προσερχομένων εὐγενῶν. Αὐτὰ θὰ συνεκπαιδεύονται μὲ τὰ παῖδιά τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης. Εἰδικοί κανονισμοὶ «*ἀναλόγως μὲ τὴν ἔθνικὴν αὐτῶν παιδευσιν*». Οἱ νέοι τρόφιμοι θὰ ἔχουν ἰδιαίτερα ὑποδωμάτια, ὅπου θὰ μποροῦν νὰ μελετοῦν καὶ νὰ ἐκτελοῦν τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα. Δάσκαλος Ἑλληνας, ποὺ θὰ συνοικῇ μαζί τους, θὰ τοὺς διδάσκη τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα μὲ παραλληλισμὸ πρὸς τὴ νεώτερη, θὰ τοὺς ἀσκήσῃ στὴ σύνθεση τῆς νέας ἑλληνικῆς, «*τῆς εἰς τοὺς πεπαιδευμένους συνήθους*» καὶ στὴν ὁμιλουμένη, θὰ τοὺς ἐξετάζῃ (1-2 φορές τὴν ἐβδομάδα) στὰ μαθήματα ποὺ διδάσκονται ἀπὸ ἄλλους διδασκάλους, γιὰ νὰ συνηθίζουν νὰ ἐκφράζονται τὶς νέες γνώσεις στὴ γλῶσσα τους. Ὁ ἴδιος θὰ τοὺς συντροφεύῃ στὸν ἐκκλησιασμό. Διδασκόμενα μαθήματα: ὅσα διδάσκονται στὰ σχολεῖα τῶν ἀρχαίων, καὶ στὰ Γυμνάσια, Γαλλικὰ καὶ Ἰταλικὰ, καὶ ὅποια ἀνατολικὴ γλῶσσα προτιμοῦν, Ἑμπορικὴ Ἀλληλογραφία, Ζωγραφικὴ, Μουσικὴ, Χορὸ, Ὀπλασκία καὶ Γυμναστική. Φροντίδα γιὰ τὴν ὑγεία, καθαριότητα, κοσμιότητα.

77. Γαζῆς Ἀνθμος, Εἵδησις.

Δ' 54-55.

Γιὰ τὴ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάρχου καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς. Στὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς ἰδρύματα, Γυμνάσιο, Λύκειο, *Πανεπιστημόνιον* (sic) καὶ Σεμινάριο, ὅπου διδάσκουν ἐκλεκτοὶ προφέσορες γίνονται δεκτοὶ νέοι ἀπὸ 14 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ἔχει τέσσαρα τμήματα (τάξεις): φιλοσόφους, φιλολόγους, νομικοὺς καὶ ἰατροὺς. Στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ Πανεπιστήμιο, ὅλα τὰ «*ἐγκύκλια μαθήματα τῆς Φιλοσοφίας*»: Λογικὴ, Ψυχολογία, Ἠθικὴ, Μεταφυσικὴ, Πολιτικὴ, Ἐθνογραφία, Γεωγραφία, Γεν. Ἱστορία, Μυθολογία, Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς τέχνης καὶ τῶν ἐπιστημῶν, Φυσικὴ Ἱστορία, Μαθηματικά, Φυσικὴ, Ἀρχαία Φιλολογία, Μετρικὴ καὶ Κριτικὴ. Ἡ Νομικὴ καὶ ἡ Ἱατρικὴ μόνο στὸ Πανεπιστήμιο. «*Εἰς δὲ τὸ Σεμινάριον εἰσέρχονται μετὰ τὸ τέλος τῆς σπουδῆς, ὅσοι ἔχουσι σκοπὸν νὰ μετέλ-*

θωσι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἐνθα διδάσκονται τὸ πῶς πρέπει νὰ διδάσκωσι τὰ μαθήματα». Συστάσεις νὰ στείλουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι τὰ παιδιά τους. "Εξοδα διατροφῆς.

VIII. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

78. Ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος.

Γα' 81-86 (ἀτελείωτο).

Μέχρι τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 18ου αἰ. στασιμότητα τῶν ἐπιστημῶν, προσκόλλησι στὸν Ἀριστοτέλη καὶ στοὺς σχολαστικούς. Ἡ χρῆσις τῆς λατινικῆς ἐμπόδιζε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἔρευνας. Ἐντούτοις μεγάλοι ἄνδρες ἔδωσαν ὥθησιν σὲ πολλοὺς κλάδους (Καρτέσιος, Νεύτων, Λάω...), καὶ μὲ χρήσιμες ἐφαρμογὰς ἔφεραν τὴν ἐπιστήμην πρὸ κοινῶν. Ἔτσι ἡ λογικὴ γίνεται ὑπέρτατος κριτὴς κάθε αὐθεντίας. Μὲ τὴν ἐπανάστασιν στὸ χῶρον τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν σπάζουν τὰ δεσμὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, νέα Πανεπιστήμια ἰδρύονται, τὰ παλαιὰ πλουτίζονται μὲ νέες ἑδρες, αὐξάνονται οἱ βιβλιοθήκες, ἰδρύονται ἐπιστημονικὲς ἐταιρεῖες καὶ ἀκαδημίαι, ἐκδίδονται περιοδικά.

79. Π.Κ., Φιλολογία. Ἐπιστολὴ τοῦ — πρὸς τὸν αὐτοῦ φίλον Γ.Ν.

Γβ' 21-33.

Ἀναφέρεται στὴν ἐκδοσιν τῶν Ἀστείων τοῦ Ἱεροκλέους ἀπὸ τὸν Κοραῆ. Παρουσιάζει ἀναλυτικὰ καὶ δίνει ἐκτενῆ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ προλεγόμενα τοῦ βιβλίου. Ἐκεῖ ὁ Κοραῆς ἐπικρίνει τὴν παιδείαν ποὺ ἐκπροσωποῦσαν οἱ Νεοπλατωνικοὶ καὶ τὴν συμπεριφορὰ τῶν ἀρχαίων σχολαστικῶν, ἐφιστῶντας τὴν προσοχὴν τῶν συμπατριωτῶν του, ὥστε νὰ καταπολεμηθοῦν ἀντίστοιχα σύγχρονα φαινόμενα στὸ χῶρον τῆς ἐκπαιδεύσεως.

80. Περί ἀρχῆς προόδου, ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν Ἐπιστημῶν.

Δ' 18-24, 33-88, 49-54.

"Ερως μαθήσεως γιὰ τὴ φύσιν. Ἡ ὑπερβολικὴ περιέργεια καὶ ὑπερηφάνεια παραπλανοῦν. Λυδία λίθος τῶν καλῶν δασκάλων ἡ ὁμολογία τῆς ἀγνοίας τους. Τὸ τυφλὸ σέβας στοὺς διδασκάλους, ἡ προσκόλλησι στὸ παρελθὸν καὶ ἡ νωθρότητα ἐμπόδισαν τὴν πρόοδον. Γι' αὐτὸ ἡ Φιλοσοφία δὲν προχώρησε στὴν Ἀνατολή (Αἴγυπτος, Ἰνδία, Κίνα...). Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαναν ἐκπληκτικὰς προόδους γρήγορα, γιὰτὶ ἀναζητοῦσαν πρῶτιστα τὴν ἀλήθειαν. Ἡ πρόοδός τους σταμάτησε, ὅταν ἄρχισαν νὰ ζητοῦν τὴ γνώσιν ὅχι πλέον στὴ φύσιν, ἀλλὰ στὰ συγγράμματα τῶν προγενεστέρων. Στὴ Βυζαντινὴν περίοδον, κατ' ἐξαιρέσιν,

ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐπανεφέρει σὲ ἀκμὴ τὴς ἐπιστῆμης. Ἡ Φιλοσοφία περνάει στοὺς Ἀραβες, κυρίως ὁ Ἀριστοτελισμός. *Δοξοσοφία* ἀντὶ Φιλοσοφίας. Ἡ Καρτεσιανὴ ἐπανάσταση. Ἀναπτύσσονται νέες ἐπιστῆμης (Χημεία) καὶ ἡ παρατήρηση τῶν φυσικῶν φαινομένων συνοδεύεται μὲ ἐνδύγανα πειράματα.

81. Περί τῆς διατηρήσεως καὶ διαδόσεως τῆς Φιλολογίας.

Δ' 65-71, 94-96, 126-128 (ἀτελείωτο).

Βιβλιοθήκες τῆς Ἀρχαιότητος γιὰ τὴ διατήρηση τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν (Ἀθηνῶν, Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Περγάμου, Κωνσταντινουπόλεως). Μουσεῖα καὶ Σχολεῖα. Στὴ Ρώμῃ πρώτη φορὰ τὴν ἐποχὴ τῆς μοναρχίας διορίστηκαν δημόσιοι διδάσκαλοι μὲ ἀδροὺς μισθοὺς. Ἰδρυση μεγάλου σχολείου ἀπὸ τὸν Ἀδριανὸ μὲ τὴν ὀνομασία *Ἀθήναιον*. Ἰδιαίτερη φροντίδα γιὰ τὰ διδασκαλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Μάρκο Αὐρήλιον. Φροντίδες τῶν Αὐτοκρατόρων γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν κατὰ τὸν Δ' αἰ. Δημόσιοι Διδάσκαλοι στὴ Ρώμῃ, Γραμματικοί, γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καὶ τὴ λατινικὴ γλῶσσα, τὴ Ρητορικὴ, τὴ Φιλοσοφίαν καὶ τὴ Νομικὴ. Ἐκπαιδευτικὴ ἀκμὴ τῆς Ἀλεξανδρείας (ἄνθιση τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπιστημῶν). Ἐπὶ Μ. Κωνσταντίνου διορίζονται διδάσκαλοι ρητορικῆς στὴν Ἀντιόχεια· στὴν Πέργαμον καὶ στὴν Ἀθήνα ἱδρύεται διδασκαλεῖο τῆς νεοπλατωνικῆς Φιλοσοφίας· στὴ Βηρυττὸ περίφημον *Σχολεῖον Νομικῆς*. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Σελευκιδῶν μεγάλη ἐκπαιδευτικὴ ἄνθιση στὴ Δαμασκό. Τὸν Ε' αἰ. ἐξαπλώθηκαν στὴ Μ. Ἀσίαν τὰ Σχολεῖα τῶν Νεστοριανῶν. Στὴν Ἑδεσσα Ὁσροηνῆς, στὴ Μεσοποταμία, διδάσκονταν Θεολογία, Αἶ Γραμματεία, Ρητορικὴ, Φιλοσοφία, Ἱατρικὴ. Ἀπὸ τὸν Δ' αἰ. πόλεμος κατὰ τῆς Αἶ Γραμματείας καὶ τῶν μνημείων ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ἐπιδρομεῖς καὶ τοὺς αἱρετικούς χριστιανούς. Ἐπιδρομὲς καὶ καταστροφές Γότθων καὶ Βανδάλων τὸν Ε' αἰ. Πυρπόληση Βιβλιοθήκης Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν ἐμφύλιον σύρραξιν ἐπὶ Βασιλείσκου.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

Ἀγγλία 16
 Ἀγία Γραφή 8
 Ἀγιος Ἰωάννης (Ἄστρους) 46
 ἀγωγή 65, 73
 Ἀδριανὸς 81
 Ἀθανάσιος ὁ Πάριος 26, 40, 45
 Ἀθανασίου Κ. 36
 Ἀθῆναι 69, 70, 81
 Ἀθήναιον 81
 Ἀθως 29
 Αἴγυπτος 80
 Αἰνῶν Γρηγόριος 48
 Ἀλγεβρα 17, 30
 Ἀλεξάνδρεια 81
 Ἀλφιέριος Ἰωάννης 45
 ἀλληλοδιδασκαλία 34
 Ἀναγέννηση καὶ Ἑλλήνες λόγιοι 11
 ἀνάγνωσις 4
 Ἀναστάσιος Ἰωακῆσιος 39, 43, 48
 ἀνατροφή 6
 Ἀντιόχεια 81
 Ἀντώνιος (πρεσβύτερος, Χῖος) 40, 48
 ἀποδεικτικὸ σπουδῶν βλ. *μαρτυρικὸν γράμμα*
 Ἀπόστολος Σμυρναῖος 39, 43
 Ἀποστόλου Κ. 36
 ἀπουσιολόγιο 33
 Ἀραβες 80
 Ἀργυρόπουλος Ἰωάννης 11
 Ἀριθμητικὴ 17, 30, 34, 36, 57
 ἀριθμὸς διδασκάλων 32
 ἀριθμὸς μαθητῶν 29, 32, 33, 45, 48, 51, 71
 Ἀριστοτέλης 21, 78
 Ἀρχαία Ἑλλάς 16
 — ΑΕ γραμματεία 11, 15, 17, 20, 22, 48, 64, 81

Ἀρχαιολογία 2, 29, 33
 ἀρχιδιδάσκαλος βλ. *διδάσκαλοι*
 Ἄτρος 46
 Βάκων 21
 Βαλῆς Ἡλίας 45
 Βάμβας Νεόφυτος 40, 45, 64
 Βάνδαλοι 81
 Βαρδαλάχος Κωνσταντῖνος 17, 29, 31, 33, 35, 36, 47, 57, 60
 Βασιλείου Ἀλέξανδρος 60, 74
 — Μιχαήλ 36
 Βασιλικὴ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν τοῦ Μο-
 νάχου 63, 77
 Βασιλίσκος 81
 Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος 41, 45, 51, 58
 Βερολίνο 65
 Βέρτουχ (Bertuch Fr. J.) 59
 Βηρυττὸς 81
 Βησσαρίων 11
 Βιέννη 8, 24, 43, 65, 76
 βιβλία 4, 7, 63, 67, 74
 — διδασκτικὰ 8, 10, 14, 17, 29, 35, 43, 45, 47, 53, 61, 65, 73, 75
 βιβλιοθήκη 37, 42, 46, 54, 56, 59, 63, 66, 74, 78, 81
 βίβλος τιμῆς 48
 Βιτζεμάνος Ἀμβρόσιος 72
 Βογορίδης Ἀθανάσιος Ἰωάννου 33, 36
 βοηθὸς διδασκάλου 61
 Βόικου Δημήτριος 36
 Βοντιόλης Πέτρος Ἀντώνιος 13
 Βουκουρέστι 1, 19, 22, 25, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 54, 56, 57, 58, 68
 Βούλγαρις Γεώργιος Δήμα 51
 — Εὐγένιος 10

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουν στὰ λήμματα. Παλαιοὶ ὅροι γράφονται μὲ πλάγια.

Βούτμανν (Buttmann Phil. Carl) 60
 βραβεῖα (βράβευση, δῶρα) 29, 30, 33, 36,
 56, 57, 68, 69
 — διδασκάλων 36, 57, 68
 Βυζάντιος Μανουὴλ 33

Γαβριήλ (ἐκ Βρυούλλων) 41
 Γάβροβον 36
 Γαζής "Ανθιμος 1, 7, 34, 63, 66, 77
 — Θεόδωρος 11
 Γάσπαρις (Gaspar Adam Chr.) 59
 Γεράσιμος (ὁ ἀπὸ Ψαμμαθείων) 38
 Γερμανία 75
 Γεωγραφία 8, 10, 17, 29, 30, 32, 33, 34,
 39, 43, 57, 64, 77

Γεωγραφικοὶ πίνακες 31
 Γεωμετρία 17, 30, 36, 57
 Γεωργική (τέχνη) 5
 Γεωργίου Γεώργιος 36
 — Δημήτριος 36
 γλῶσσα 3, 7, 8, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
 23, 24, 64
 — γαλλική 29, 33, 36, 53, 76
 — γερμανική 29, 33, 66
 — ἑλληνική (ἄρχαία καὶ γενικῶς) 22, 30,
 32, 33, 36, 39, 40, 43, 51, 52, 55, 57,
 60, 66, 76, 81
 — νέα ἑλληνική 19, 20, 21, 22, 23, 29, 55,
 61, 66, 76
 — ἰταλική 40, 53, 66, 76
 — λατινική 29, 33, 39, 43, 53, 78, 81
 — ξένη (εὐρωπαϊκή) 33
 — ρωσική 29, 33, 36
 — τοῦ σχολείου 29, 33, 34, 61

Γότθοι 81
 Γραικοὶ 27
 γραμματεὺς σχολείου 61
 Γραμματική 10, 57, 60, 62, 63, 64, 66
 Γραμματικὸς 81
 Γρηγόριος, ἐπίσκοπος de Blois 27
 Γυμνάσιο 29, 75, 76, 77
 Γυμναστική 76

Δακία 36
 Δαμασκὸς 81
 Δάρβαρις Δ. Ν. 3, 4, 6, 14, 16
 — Μ. 36
 δεισιδαιμονία 16

Δελαδέτζιμος "Αγγελος 12
 Δενδρινὸς Ἱερόθεος 41
 Δημήτριος Θετταλὸς 43
 Δημοσθένης 48
 διδάξις (= κανονισμὸς σχολείου) 33
 διδασκαλία 8
 διδασκαλεῖο 81
 Διδάσκαλοι 29, 30, 33, 36, 38, 39, 40, 41,
 43, 45, 51, 53, 56, 63, 64, 73, 81
 — ἀρχιδιδάσκαλος 29, 32
 — ὑποδιδάσκαλος 33, 36, 39, 41, 43, 61
 Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς 22
 — μητροπολίτης Χίου 45
 δοξοσοφία 80
 Δούγκας Στέφανος 58, 68
 Δούκας Νεόφυτος 17, 24, 60

Ἐβεράρτος (Eberhard) I. M. 23
 ἐγκυκλοπαίδεια 18
 Ἐδεσσα (᾽Οσροηνῆς) 81
 Ἐθνογραφία 77
 ἐκκλησιασμὸς 76
 Ἐκκλησιαστική Ἱστορία 53
 ἐκπαίδευση καὶ κοινωνικὲς τάξεις 17, 19,
 25, 75, 76
 — κατωτέρα (= στοιχειώδης) 17
 Ἐλευθέριος Σμυρναῖος 48
 Ἑλλήνες 27
 Ἑλλμάουρερ Κάρολος 76
 Ἑμπορική Ἀλληλογραφία 76
 ἑναρξὴ μαθημάτων/σχολικοῦ ἔτους 39, 61,
 71, 73
 ἐξετάσεις 30, 33, 36, 48, 56, 57, 68, 69
 ἐορτὲς καὶ διακοπὲς 33
 ἐπιλογὴ μαθημάτων 33
 ἐπιστάτης 53 (βλ. καὶ ἐποπτικὸ προσωπι-
 κὸ)
 ἐπιστῆμες 65, 66, 89
 ἐπίτροποι σχολείου 56, 67, 74 (βλ. καὶ ἑφο-
 ροί)
 ἐποπτικὰ μέσα 31, 56
 ἐποπτικὸ προσωπικὸ 31 (βλ. καὶ ἐπίτρο-
 ποί)
 ἐργασίαι (διδασκάλων καὶ μαθητῶν) 31
 ἐρευνα 78
 ἐταιρεῖες
 — Φιλολογικὴ Βουκουρεστίου 1, 14, 19,
 31, 33, 34, 35

— Φυλόμουσος 69, 70
 ἐφημερίς φιλολογική 34
 ἔφοροι σχολείου 31, 33, 45, 57, 65 (βλ.
 καὶ ἐπίτροποι)

Εὐαγγελική Σχολή Σμύρνης 41, 43, 45, 50
 εὐγλωττία 20, 65
 εὐλάβεια 6
 Εὐρωπαϊοὶ/Εὐρώπη 19, 20, 27

Ζαγορά 54
 Ζαννῆς Κανονικός 53
 Ζωγραφική 76

Ἡθική 38, 29, 33, 39, 66, 77
 Ἡρωδιανός 60

Θεοδόσιος Χῖος 40
 Θεολογία/Θρησκεία 16, 41, 81
 Θεολόγος 10
 Θεοτόκης Νικηφόρος 10
 Θεοτόκος 39
 Θεσσαλία 65
 Θεσσαλονίκη 29, 54
 Θήρσιος Εἰρηναῖος (Thiersch Fr. Wilh.
 von) 63
 Θυρωρὸς (σχολείου) 61
 Θωμᾶς Σιατιστεὺς 36

Ἰάσιο 10, 54, 58, 68
 Ἰατρική 5, 12, 13, 21, 77, 81
 ἱατροφιλόσοφος 10, 13, 69
 Ἰγνάτιος Οὐγγροβλαχίας 7, 25, 29, 30,
 31, 36, 37, 45
 Ἰδρωμένος Ἀνδρέας 53
 — Παναγιώτης 53
 ἱδρυση σχολείων βλ. σχολεῖο
 Ἱερεμίας, Κωνσταντινουπόλεως 26
 Ἱεροκλῆς 79
 Ἰνδία 80
 Ἰόνιος Ἀκαδημία 53, 54
 Ἰπποκράτης 21
 Ἰσοκράτης 60
 Ἱστορία 1, 2, 3, 5, 8, 29, 33, 35, 43, 53, 77
 — τῆς Τέχνης 77
 — τῶν ἐπιστημῶν 77, 78
 Ἰταλία 11, 13
 Ἰχνογραφία 29, 34
 Ἰωάννινα 29, 54

Ἰωάννου Ἀθανάσιος 30, 31, 35
 (βλ. καὶ Βογορίδης)
 — Γεώργιος 36
 — Κυριακὸς 30, 33, 36, 57

Καθήμενα μαθητῶν 33
 Καίτης Θεόφιλος 41, 43, 45
 Καισάρεια 45
 «καλὰ γραμματικὰ» 1, 24, 60
 Καλλιάρχης Διονύσιος 28, 45
 Καλλιμάχης Σκαρλάτος 68
 Καλογεράς Μακάριος 38
 κανονισμὸς σχολείου βλ. διάταξις
 Κανδώνης 53
 Κανονικὸ Δίκαιο 53
 Καπετανάκης Κυριακὸς 19, 59
 — Μανουὴλ 19, 59
 Κάππαρις Φίλιππος 45
 Καραβίας Χρύσανθος 41, 43
 Καραϊωάννης Κωνσταντῖνος 10
 Καρακάσης Δημήτριος 10
 Καρανδενὸς Ἰωάννης 53
 Καραπατᾶς Παῖσιος 38
 Καρατζᾶς Ἰωάννης 56, 57
 Καρσιώτης Δημήτριος 46
 — Προκόπιος 46
 Καρτεσιανὴ ἐπανάσταση 80
 Καρτέσιος 78
 Κατήχηση 8, 28, 39, 43
 Κεραμεὺς Δημήτριος 38
 Κέρκυρα 53, 54
 Κίνα 80
 Κλοκκῶνης Ἀθανάσιος 45
 Κοζάνη 36
 Κοκκίνης Μιχαὴλ Π. 33, 34, 36
 Κοκκῶνης Ἰωάννης 43
 Κοιμητᾶς Στέφανος 18
 Κοντιγιάκ (Condillac Et. Bonnot de) 21
 Κοραῆς Ἀδαμάντιος 1, 17, 20, 21, 22,
 23, 24, 28, 60, 63, 67, 79
 κοσμιότητα 65
 Κούμας Κωνσταντῖνος Μ. 17, 24, 32, 39,
 41, 43, 45, 48, 50, 60, 61, 62, 71
 Κουρουτσεσμεὺς 46, 58
 Κουταληνὸς Βασίλειος 38
 Κρετζουλέσκος Κωνσταντῖνος 36
 Κριτική 77
 Κροτήρ Δημήτριος 48

- Κυδωνίαι 29, 45, 64
 Κύθηρα 72
 Κυνώψης Ἰωάννης 33, 36
 Κυριακὸς βλ. Ἰωάννου Κ.
 Κύριλλος, Κωνσταντινουπόλεως 62
 Κωνσταντῆς Γρηγόριος 58, 66
 Κωνσταντῖνος Ἰθακήσιος 39
 — ὁ Μέγας 81
 — ὁ Πορφυρογέννητος 80
 Κωνσταντίνου Ἀθανάσιος 33, 36
 Κωνσταντινουπόλις 11, 13, 26, 29, 36,
 38, 40, 50, 51, 54, 71, 81

 Λαρόζας (διδάσκαλος στὴν Κέρκυρα) 53
 Λάσκαρις Κωνσταντῖνος 11
 Λογικὴ 3, 16, 17, 21, 29, 32, 33, 34, 43,
 77
 Λουδοβίκος 14ος 21
 Λύκειο 66, 75, 77
 — Βουκουρεστίου 29, 30, 31, 33, 36, 37,
 56, 57, 68
 Λυσίας 17, 22
 Λὼκ 21, 78
 Λωρανσὼν (Laurençon) 33

 Μαθήματα 29, 30, 32, 33, 34, 36, 39,
 41, 43, 51, 53, 61, 75, 76
 — κορμού 61
 Μαθηματικά 3, 8, 10, 17, 29, 33, 34, 39,
 43, 46, 48, 53, 66, 77
 Μαθηματικὸς 10
 μάθησις 1, 6, 16
 μαθηταὶ 30, 36, 38, 48, 57, 68
 — ἀρχαῖοι 33
 Μαιευτικὴ 53
 Μαργαρίτης Μισαήλ 38
 Μάρκος Αὐρήλιος 81
 Μαρούλβιν Ἰγνάτιος Βάν 53
 μαρτυρικὸν γράμμα (= ἀποδεικτικὸ σπου-
 δῶν) 33
 Μαυρομάτης Νικόλαος 53
 Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή 62, 71
 Μέγας Γραμματικὸς 57
 μέθοδος διδασκαλίας 14, 33, 64, 65,
 — νουθετική 20
 Μελησιππὸς Ἀγγελος 13
 Μεσσηνιακὰ 81
 μεταφράσεις ΑΕ συγγραφέων 20

 Μεταφυσικὴ 3, 29, 33, 39, 77
 Μετρικὴ 77
 Μηλιῆς (Πηλείου) 54, 58, 66
 Μηχανικὴ 53
 Μικρὰ Ἀσία 81
 Μισκόλτς, Οὐγγαρίας 52, 55
 Μόρδος Λάζαρος 53
 Μόναχο 63, 77
 μόρφωση/προσόντα διδασκάλων 8, 17, 77
 Μουρούζης Δημήτριος 39, 45
 μουσεῖα 81
 Μουσικὴ 15, 76
 Μουστακόφ Χρῆστος 36
 Μουστοξύδης Ἀνδρέας 63
 Μπατῆς (ἐκ Φωκαίας) 41
 Μπούμπας Στέφανος 42, 44
 Μυθολογία 2, 15, 33, 77

 Νειμάυρος 65
 Νεοπλατωνικοὶ 79
 Νεύτων 21, 78
 Νίζνα 42, 44, 46
 Νικηφόρος, (διδάσκαλος στὴν Ὑδρα) 51
 Νικολάου Βασιλείος 33, 36
 Νικομήδεια 45
 Νομικὴ 77, 81

 Ξενοφῶν 48

 Ὀθωμανοὶ 27
 Οἰκονομίδης Δημήτριος 48
 Οἰκονομικά 8
 Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος 20, 28, 32, 39,
 41, 43, 45, 48, 60, 61, 62, 65, 73
 Οἰκονόμος Στέφανος 39, 45, 48, 61
 οἰκοτροφεῖο 66
 Ὀλλανδοὶ Δημήτριος 41
 Ὀμηρος 48
 — Γεώργιος 45
 Ὀπλασκία 76

 Παβία 21, 46
 Παιδαγωγία 60
 Παιδαγωγικὴ 59, 65
 παιδαγωγὸς 33, 51
 Παλαμῆς Ἰωάννης 69
 Παλλάδης Ἰωάννης 48
 Παναγιώτου Ἰωάννης 48

Πανδιδακτήρια (= Πανεπιστήμια) 75
 Πανεπιστήμιο 77, 78
 Παπαβασιλείου Γεώργιος 66
 Παπαδόπουλος Ἰωάννης 57
 παρεκκλήσιο (σχολείου) 29
 Παρθένιος, (διδάσκαλος στην Ὑδρα) 51
 Παρίσι 23, 40, 64, 67
 Πάρος 40
 Πατάιον 12
 Πατμιάς Σχολή 38
 Πάτμος 54
 Παύλου Δημήτριος 36
 Πέζαρος Ἰωάννης 65
 πειράματα 31, 80
 Πέργαμος 81
 περιβάλλον 15
 Πετροκόκκινος Θεόδωρος 67
 Πίκολος Νικόλαος Σάββα 31, 33, 35, 36
 Πλάτων Μόσχας 28
 Πλήθων ὁ Γεμιστός 11
 Πλούταρχος 23
 Ποιητική 2, 15, 29, 32, 33, 39, 41
 ποιηή 33
 Πολιτική 3, 8, 77
 Πολιτειογραφική 8
 Πολύκαρπος 43
 Prevost Pierre 74
 πρόγραμμα μαθημάτων 17, 33, 39, 61, 73
 Προσαλέντης Στυλιανός Π.Δ. 53
 προστάτες τῆς Παιδείας 45
 Πρώτος Δωρόθεος 45
 Πώπ Ζηνόβιος 7

Ραδουλέσκου Δημήτριος 33
 Ραζής Δημήτριος 69
 Ράλλης Στέφανος 45
 Ραστῆς Ἰωάννης 21
 Ρητορική 2, 3, 8, 17, 29, 30, 32, 33, 39,
 41, 62, 64, 65, 81
 Ρόδιος Παναγιώτης 48
 Ροῖδης Νικόλαος 67
 Ρουσώ 35
 Ρουχτζούκιον 36
 Ρώμη 16, 81

Σάββα Νικόλαος βλ. Πίκολος
 Σαράφης Γρηγόριος 51
 Σελεβής/-πῆς Ἰωάννης 40, 45

Σεμινάριο (= Διδασκαλεῖο) 77
 Σέρραι 45
 Σιάτιστα 36
 Σίλυμος (Θράκης) 40
 Σιστόβιον 36
 Σκαρμαγκῆς Πέτρος 67
 Σκεύας Γεώργιος 33, 36
 σκοπὸς διδασκαλίας 33
 Σλατινιάνος Γεώργιος 31
 Σμύρνη 20, 28, 29, 32, 39, 41, 43, 45, 48,
 49, 50, 54, 61, 64, 65, 73
 σοφισταὶ 65
 Σταυρινὸς Γεώργιος 48
 Στεφάνου Σπυρίδων 36
 συνεργασία διδασκάλων - γονέων 33
 Σχινᾶς Δημήτριος Γ. 9
 — Μιχαήλ Γ. 1, 56
 — Μιχαήλ Δ. 40, 57
 σχολάρχης 10, 58, 66
 σχολαστικός 78, 79
 σχολεῖο («Ἑλληνικόν») 29
 — ἔδρυνση σχολείου 29, 42, 44, 46, 51, 66
 — κοινὸ 29
 — «Λατινικόν» 75
 — Νεστοριανῶν 81
 — «Φιλοσοφικόν» 69
 βλ. καὶ Γυμνάσιο, Διδασκαλεῖο, Λύκειο,
 Σεμινάριο, Εὐαγγελικὴ Σχολή, Πα-
 τμιάς, Φιλολογικὸν Γυμνάσιον, καὶ σὰ
 τοπωνύμια

Τεργέστη 46
 τεχνολογία (γραμματικὸς ὅρος) 33
 Τιμόθεος, (διδάσκαλος στὴς Μηλιές) 66
 Τουφεξόγλου Δημήτριος 45
 Τραπεζούντιος Γεώργιος 11
 τροφεῖον 14
 τύποι σχολείου 75
 Τύρναβος 65

Ὑδρα 51
 ὑποδιδάσκαλος βλ. διδάσκαλος

Φιλιππίδης Δανιὴλ 63, 66
 Φιλολογία 1, 2, 30, 33, 57, 65, 77
 — ἀπλοελληνικὴ 53
 Φιλολογικὴ Ἑταιρεία Βουκουρεστίου βλ.
 ἑταιρεῖες

Φιλολογικὸν Γυμνάσιον Σμύρνης 32, 39,
41, 43, 45, 48, 50, 54, 61, 65, 73
φιλομάθεια 3, 16
Φιλόμουσος Ἑταιρεία βλ. ἑταιρεῖες
Φιλοσοφία 1, 2, 3, 8, 13, 17, 29, 32, 40,
43, 46, 58, 65, 66, 71, 77, 78, 80, 81
— νεοπλατωνικὴ 81
φιλοσοφικὴ παιδεία 29
Φυσικὴ 10, 16, 17, 33, 34, 36, 39, 43, 48,
53, 57, 60, 77
— Ἱστορία 8, 29, 30, 33, 39, 77
— Πειραματικὴ 24, 29, 31, 47
Φωτιάδης Λάμπρος 7, 9
Φωτίλας Δημήτριος 48

Χημεία 8, 29, 33, 39, 48, 80
Χίος 26, 29, 40, 45, 46, 54, 63, 67, 74
χορηγοὶ 38
χορὸς 76
Χριστιανισμὸς 27
Χριστόδουλος Θετταλὸς 39
Χρῦσανθος Ἰθακήσιος 49
Χρυσοκέφαλος Κωνσταντῖνος 60
Χρυσολωρᾶς Ἑμμανουὴλ 11
— Ἰωάννης 11

Ψυχαγωγία βλ. μέθοδος
Ψυχολογία 17, 77

RESUME

Théodore G. Papaconstadinou, «*Ερμής ο Λόγιος*» (*Hermès Littéraire*). *Les articles pédagogiques. Première partie. Volumes A' - D' (1811-1821)*

Dans le cadre d'un programme de recherche historique-pédagogique, j'ai décidé de faire une bibliographie analytique de la revue «*Ερμής ο Λόγιος*», dont l'étude a été le sujet d'un séminaire spécial pendant l'année universitaire 1978-'79. J'ai stimulé les étudiants de recueillir les articles ayant un intérêt pédagogique particulier. Il a été nécessaire d'examiner les feuilles des étudiants et de les compléter à l'aide de trois autres chercheurs expérimentés.

Dans une troisième phase, j'ai enregistré les articles, de sorte qu'il fut possible de paraître le motif thématique de la revue.

Les articles concernant exclusivement à la pédagogie et l'éducation sont classés dans les huit catégories suivantes:

- 1.—Pédagogie générale (Les objectifs éducatifs. Littérature et éducation).
- 2.—Personalités de l'éducation et de l'enseignement.
- 3.—Méthode d'enseignement.
- 4.—La langue dans l'éducation.
- 5.—L'instruction et le rôle de l'Église.
- 6.—Informations sur l'éducation. (Écoles, programmes, matières, enseignements, élèves, livres de classe).
- 7.—Des études à l'étranger.
- 8.—L'histoire de l'éducation.

Un index des personnes et des choses a été ajouté.